

PRAWO AUSTRIACKIE

Poradnik dla eksporterów

Warszawa 2003

PRAWO AUSTRIACKIE

Poradnik dla eksporterów

Warszawa 2003

Anna Kuzińska

Prawo Austriackie – Poradnik dla Eksporterów

Podstawowe dane o rynku austriackim: Monika Łuczak, Michał Straszewicz
Redakcja: Michał Polański – Euro Info Centre

Wydawca: Fundusz Współpracy
ul Górnośląska 4a
00-444 Warszawa

© Copyright by Fundusz Współpracy

ISBN 83-123456-7-8

Wydanie I, Warszawa 2003

Opracowanie graficzne i druk: MARLEX Sp. z o.o.

Spis treści

Wstęp	7
--------------------	---

Część I

Kontrahent umowy eksportowej

1. Źródła informacji o austriackich podmiotach gospodarczych	9
a) rejestr handlowy	9
b) jakie informacje zawiera austriacki rejestr handlowy?	11
c) inne rejestry pozwalające na uzyskanie informacji o austriackich przedsiębiorcach	11
2. Charakterystyka poszczególnych podmiotów gospodarczych działających w Austrii ...	12
a) indywidualny przedsiębiorca (kupiec- Kaufmann)	12
b) spółki	13
i) spółka cywilna – Gesellschaft bürgerlichen Rechts – GesbR	13
ii) spółka jawna handlowa – Offene Handelsgesellschaft – OHG	14
iii) spółka jawna zarobkowa – Offene Erwerbsgesellschaft – OEG	14
iv) spółka komandytowa – Kommanditgesellschaft – KG	15
v) spółka komandytowa zarobkowa – Kommanditerwerbsgesellschaft – KEG	15
vi) spółka cicha – Stille Gesellschaft – StGes	15
vii) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – Gesellschaft mit beschränkter Haftung – GmbH	15
viii) spółka akcyjna – Aktiengesellschaft – AG	16
c) spółdzielnie i inne podmioty, które mogą być stroną umowy eksportowej	17
i) spółdzielnie	17
ii) oddziały spółek zagranicznych	17
iii) europejskie zrępowanie interesów gospodarczych	17
3. Pełnomocnicy austriackich przedsiębiorców	18
a) pełnomocnicy	18
b) prokurenci	18
c) agenci (przedstawiciele) handlowi	19

Część II

Umowa z przedsiębiorcą austriackim

1. Język umowy eksportowej	21
2. Wybór sądu rozstrzygającego spory z umowy eksportowej	22
3. Wybór prawa umowy	24
4. Umowa sprzedaży w oparciu o Konwencję Wiedeńską	25
a) zakres stosowania konwencji	25
b) zasada swobody kontraktowej	25
c) forma umowy eksportowej	25
d) zawarcie umowy eksportowej	26
e) obowiązki stron umowy	26
f) przejście ryzyka	27
g) ochrona prawna przy naruszeniu umowy	27

5. Umowa sprzedaży według prawa austriackiego	28
a) zastrzeżenie prawa własności.....	28
b) propozycja ceny.....	29
c) ogólne warunki umów	30
d) rękojmia, gwarancja, odpowiedzialność za szkodę, odpowiedzialność za produkt	30
6. Umowa dystrybucji w prawie austriackim.....	32

Część III

Prawo celne, akcyza, podatek VAT

1. Prawo celne, Wprowadzenie towarów na austriacki obszar celny	33
a) stosowane przepisy celne	33
b) cła preferencyjne.....	33
c) kontyngenty	34
d) zakaz importu	34
e) wwóz czasowy	34
f) procedury celne	34
g) cła antydumpingowe.....	35
h) regulacje weterynaryjne i fitosanitarne	35
2. VAT i akcyza.....	36
a) Podatek Akcyzowy	36
b) Podatek VAT.....	37

Część IV

Standardy i wymogi techniczne, zamówienia publiczne

1. Standardy i wymogi techniczne	38
a) oznaczenie CE.....	38
b) obowiązkowe normy i standardy techniczne.....	39
c) procedury dopuszczenia do obrotu określonych towarów (leki, żywność).....	40
d) przepisy dotyczące opakowań (odpowiedzialność za recykling opakowań)	40
e) odpowiedzialność za produkt	41
2. Zamówienia publiczne.....	41
a) tryby	42
b) wartość zamówienia i ustalenie ceny	42
c) kryteria wyboru oferty	43
d) postępowania odwoławcze	43
e) miejsce publikacji ogłoszeń	44

Część V

Korzystanie z usług austriackich prawników

1. Ustanowienia miejscowego prawnika	45
a) Adwokatura austriacka.....	45
b) Formy wykonywania zawodu.....	46
c) Wstępne ustalenia z adwokatem	46
d) Stawki adwokackie	46
e) Umowy z adwokatem	47
f) Adwokat z urzędu	48
g) Odpowiedzialność odszkodowawcza, inne przepisy korporacyjne	48
h) Podsumowanie	48

Część VI

Podstawowe dane o rynku austriackim

1. Podstawowe dane	50
2. Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne	50
3. Ogólna charakterystyka rynku austriackiego	51
a) Przemysł	51
b) Rolnictwo	54
c) Handel	54
d) Transport	54
e) Turystyka	55
f) Inwestycje zagraniczne	55
4. Austria a Polska	55
a) Inwestycje zagraniczne	56
b) Struktura towarowa obrotów	58
5. System bankowy w Austrii	59
6. Eksport dóbr na rynek austriacki	59
a) Kanały dystrybucji towarów	59
b) Warunki płatności	60
c) targi i wystawy	60
d) ryzyko handlu z Austrią	60
7. Źródła informacji o rynku austriackim	60
a) adresy przydatne dla polskiego eksportera	60
b) wywiadownie gospodarcze	62
c) strony internetowe	62
8. Wskazówki dla podróżujących i porady praktyczne	63
a) wskazówki dla podróżujących	63
b) porady praktyczne	64

Wstęp

Z prawdziwą przyjemnością oddajemy do rąk polskich przedsiębiorców kolejną publikację z cyklu „Prawo dla eksporterów”. Tym razem prezentujemy regulacje prawne dotyczące prowadzenia działalności handlowej w Austrii.

Pani Anna Kuzińska, autor niniejszej broszury jest warszawskim adwokatem zajmującym się między innymi przepisami prawnymi związanymi z obrotem handlowym między Polską a Austrią. Mece-nas Kuzińska była w latach 1998-2002 konsulem ds. prawnych w Ambasadzie polskiej w Wiedniu.

Austria jest jednym z najbogatszych państw Unii Europejskiej, od lat zajmuje istotną pozycję na liście krajów do których kierowany jest eksport polskich towarów. Celem niniejszej publikacji jest przedstawienie podstawowych informacji z zakresu prawa których znajomość ułatwi działanie na tym bliskim i ważnym rynku.

Nasza publikacja jest skierowana do osób które rozpoczynają prowadzenie działalności eksportowej. Mamy nadzieję jednak, że będzie ona równie przydatna dla wszystkich tych przedsiębiorców którzy już sprzedają swoje towary na rynku austriackim. Zakres tematyczny broszury został ograniczony do przepisów związanych z eksportem towarów. Poza naszymi zainteresowaniami pozostało świadczenie usług na rzecz podmiotów austriackich czyli, w potocznym znaczeniu, „eksport usług”. Mamy nadzieję jednak że również przedsiębiorcy prowadzący tego typu działalność znajdą w publikacji interesujące ich zagadnienia.

W pierwszej części opracowania zostały przedstawione formy prowadzenia działalności gospodarczej w Austrii. Wiedza na ten temat jest ważna dla tych wszystkich którzy nawiązują kontakty handlowe z przedsiębiorcami austriackimi. Dobrze jest wiedzieć kto w imieniu tych podmiotów może zaciągać zobowiązania, do jakiej wysokości odpowiadają austriackie spółki, gdzie uzyskać wypis z rejestru itp.

Druga część publikacji została poświęcona umowom eksportowym. Ich prawidłowe sformułowanie jest bardzo istotne. Dobrze sporządzona umowa stanowi podstawę stosunków między partnerami handlowymi i zapobiega powstawaniu ewentualnych sporów.

W trzeciej części broszury jest mowa o prawie celnym, podatku akcyzowym i podatku VAT. Jakkolwiek regulacje dotyczące tych opłat są w Unii Europejskiej ujednolicone (jak w przypadku ceł) bądź zharmonizowane (podatek VAT) jesteśmy przekonani, że znajomość tych przepisów wśród polskich przedsiębiorców jest wciąż niewystarczająca.

Zapraszamy wszystkich czytelników do podzielenia się swoimi uwagami na temat broszury. Jednocześnie zastrzegamy że jakkolwiek autor publikacji dołożył wszelkich starań aby jej treść była zgodna ze stanem faktycznym, ani on, ani wydawca nie mogą ponosić odpowiedzialności za jakiegokolwiek straty poniesione w związku z korzystaniem z jej tekstu. Kontakt z adwokatem lub radcą prawnym jest w wielu przypadkach niezbędny i nasza broszura nie może w żaden sposób go zastąpić.

Wszelkie komentarze i uwagi dotyczące publikacji prosimy kierować na adres:

Euro Info Centre
Ul. Górnośląska 4a
00-440 Warszawa
euroinfo@euroinfo.org.pl

Część I

Kontrahent umowy eksportowej

Część pierwsza publikacji poświęcona jest krótkiemu opisowi form prowadzenia działalności gospodarczej w Austrii oraz źródłom pozyskiwania informacji o austriackich przedsiębiorcach – partnerach handlowych polskiego eksportera.

Polski przedsiębiorca działający na rynku austriackim może się zetknąć z wieloma formami prowadzenia działalności gospodarczej przez miejscowe podmioty. Jego partnerami handlowymi będą przede wszystkim osoby prowadzące działalność jednoosobowo (tzw. *Einzelkaufmann*), spółki osobowe i kapitałowe, fundacje i spółdzielnie, a także działające na terytorium Austrii oddziały przedsiębiorstw zagranicznych.

Wiedza o strukturze poszczególnych podmiotów, sposobie ich reprezentacji, odpowiedzialności za zaciągane zobowiązania, a także umiejętność sprawdzania informacji o przedsiębiorstwach austriackich pozwoli na bezpieczne działanie na rynku tego kraju.

1. Źródła informacji o austriackich podmiotach gospodarczych

a) rejestr handlowy

Obowiązek uzyskania wpisu do austriackiego rejestru handlowego dotyczy większości podmiotów działających w obrocie gospodarczym:

- spółek osobowych
 - jawnych – *Offene Gesellschaft*,
 - jawnych zarobkowych – *Offene Erwerbsgesellschaft*,
 - komandytowych – *Komanditgesellschaft*,
 - komandytowych zarobkowych – *Komandit – Erwerbsgesellschaft*;
- spółek kapitałowych
 - z ograniczoną odpowiedzialnością – *Gesellschaft mit beschränkter Haftung*,
 - akcyjnych – *Aktiengesellschaft*,
- spółdzielni – *Genossenschaften*,
- firm ubezpieczeniowych – *Versicherungsinstituten*,
- kas oszczędności – *Sparkassen*,
- fundacji – *Stiftungen*,
- oddziałów spółek zagranicznych.

Wraz z wpisem do rejestru wpisany podmiot uzyskuje osobowość prawną. Sprawdzenie, czy potencjalny kontrahent działający np. jako spółka kapitałowa uzyskał stosowny wpis pozwala ustalić czy może on funkcjonować w obrocie prawnym, a tym samym czy może być stroną umowy.

Sam wpis do rejestru nie stanowi natomiast w Austrii potwierdzenia posiadania stosownych uprawnień do prowadzenia określonej działalności gospodarczej (ich potwierdzeniem jest tzw. zaświadczenie o uprawnieniach – *Befähigungsnachweis*). Tak więc może dojść do sytuacji, w której dopuszczona do działania w obrocie prawnym spółka zajmująca się np. obrotem chemikaliami, nie posiada zezwolenia na prowadzenie tego typu działalności. Posiadanie odpowiedniego

zezwolenia na prowadzenie koncesjonowanej działalności można potwierdzić jedynie poprzez wywiadownię handlową lub we właściwym ze względu na siedzibę podmiotu austriackiego urzędzie gminy.

Obowiązek rejestracji w rejestrze handlowym nie dotyczy spółek cywilnych *Gesellschaft bürgerlichen Rechts* i spółek cichych *Stille Gesellschaft*– StGes, a także kupców, prowadzących przedsiębiorstwo w mniejszym zakresie. W rejestrach znaleźć można natomiast informację o tzw. „pełnym kupcu” (*Vollkaufmann*). Określenie to dotyczy przedsiębiorców, których roczny obrót jest wyższy niż 400.000 EUR, zaś w przypadku przedsiębiorców, prowadzących detaliczny handel żywnością lub drobnymi artykułami przemysłowymi 600.000 EUR. Wpis w takich przypadkach uzyskuje się na podstawie opinii wydanej przez Izbę Gospodarczą lub po złożeniu w sądzie rejestrowym innych dokumentów (deklaracje podatkowe, dokumenty dotyczące prowadzonych inwestycji), potwierdzających osiągany obrót. Jeżeli w kolejnych latach przedsiębiorca nie osiąga już takiego obrotu, zobowiązany jest do złożenia wniosku o wykreślenie z rejestru. Tak więc w przypadku kupców sam fakt wpisania do rejestru pozwala na ustalenie rozmiaru prowadzonego przez nich przedsiębiorstwa.

W przypadku spółek komandytowych z ograniczoną odpowiedzialnością *Komanditgesellschaft und Gesellschaft mit beschränkter Haftung* – GmbH & Co KG, tworzonych w dość specyficzny sposób (spółka z o.o. jest komplementariuszem w spółce komandytovej) ujawnieniu w rejestrach podlegają osobno dane spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i dane spółki komandytovej.

Sądem rejestrowym w Austrii jest sąd będący odpowiednikiem polskiego sądu okręgowego – *Landesgericht*, właściwy miejscowo dla kraju związkowego. Siedzibą sądu rejestrowego będzie każdorazowo stolica kraju związkowego. Jedynie dla Wiednia i Grazu, ze względu na ilość zarejestrowanych tam podmiotów, wydzielono osobne sądy rejestrowe. Właściwym miejscowo dla podmiotów z siedzibą w Wiedniu jest sąd handlowy dla Wiednia (*Handelsgericht Wien*), zaś dla Grazu – okręgowy sąd cywilny w Grazu (*Landesgericht für Zivilrechtssachen Graz*).

Sąd rejestrowy udostępnia na wniosek zainteresowanego dokumenty rejestrowe i wydaje wypis z aktualnymi danymi podmiotu gospodarczego. Można również, o ile zajdzie taka potrzeba, zwracać się do niego o przedstawienie starszych, już nieaktualnych danych lub też sporządzenia zestawienia dotyczącego ostatnich zmian wśród udziałowców, właścicieli czy też akcjonariuszy (a więc wszelkich wpisów, zmian i wykreśleń we wskazanym okresie) spółki. Trzeba pamiętać, że sądy udzielają tych informacji tylko w przypadku, gdy osoba zainteresowana zjawi się osobiście w siedzibie sądu w godzinach urzędowania i uiści stosowne opłaty.

Wyszukiwanie odbywa się przede wszystkim w oparciu o numer rejestru (składający się z kilku cyfr i litery np. 000000F). Jeżeli numer ten nie jest pytającemu znany, urzędnik sądowy może przeprowadzić wyszukiwanie poprzez firmę (nazwę) danego podmiotu lub nazwiska osób, które sprawują w nim określone funkcję lub są właścicielami (udziałowcami). Szczególnie ten ostatni sposób wyszukiwania jest godny polecenia, jako że pozwala jednocześnie na sprawdzenie powiązań potencjalnego kontrahenta z innymi podmiotami zarejestrowanymi na terytorium Austrii.

Uzyskanie wypisu z rejestru kosztuje 8 EUR za każde rozpoczęte 850 wersów, kopia bilansu kosztuje 8 EUR bez względu na objętość.

Sam wypis z rejestru można uzyskać również u austriackiego notariusza, który może dokonać jego poświadczenia. Wysokość opłaty za wypis jest taka sama jak w przypadku odpisu uzyskanego w sądzie, zaś koszt poświadczenia wynosi ok. 15-20 EUR.

Wypis z rejestru z poświadczeniem notarialnym należy uznać za godny polecenia w przypadku, gdy dostarcza go, na żądanie polskiego przedsiębiorcy, partner handlowy. W praktyce bowiem sądy austriackie, ze względu na dużą dostępność danych rejestrowych i możliwości

szybkiego ustalenia autentyczności dokumentu w obrocie na terytorium Austrii, wydają wypisy w formie prostego wydruku komputerowego – bez pieczęci i podpisów sekretarzy sądowych.

Uzyskanie wglądu do austriackiego rejestru handlowego możliwe jest również od kilku lat poprzez Internet. Dostęp do danych można uzyskać wyłącznie za pośrednictwem autoryzowanych firm. Firmy te, upoważnione są do pobrania opłat za wypis, pobierają dodatkowo prowizję w granicach 0,5 do 1 EUR za jedno wyszukanie oraz opłaty w granicach 1-2 EUR za dodatkowe usługi (np. wyszukiwanie w całej Austrii, przekazanie bilansu itp.).

Poniżej przedstawione zostały adresy internetowe i telefony najbardziej znanych firm prowadzących tego typu działalność:

- Datakom Austria GmbH, e-mail: kunden.service@datakom.at, (firma działająca we współpracy z austriackim Ministerstwem Sprawiedliwości)
- EDV-Technik DI Vent, e-mail: edv-technik@went.at, tel. 0043316482148
- IMD GmbH, e-mail: office@imd.at, tel. 004315856622.

b) jakie informacje zawiera austriacki rejestr handlowy?

Austriacki rejestr składa się z tzw. księgi głównej (*Hauptbuch*) i zbioru dokumentów (*Urkundensammlung*). W księdze głównej umieszcza się wpisy dotyczące m.in. nazwy, siedziby, przedmiotu działalności, wspólników (akcjonariuszy czy też właścicieli), kapitału zakładowego, wysokości udziałów, osób uprawnionych do reprezentowania podmiotu i sposobu reprezentacji. W zbiorze dokumentów przechowywane są m. in. takie dokumenty jak umowa spółki, poświadczony wzory podpisów osób uprawnionych do reprezentowania, wszelkie wnioski dotyczące wpisów do księgi głównej oraz bilanse danego podmiotu.

Dane zamieszczane w księdze głównej, stanowiącej podstawę wypisu z rejestru mogą mieć różny zakres, w zależności od tego, czy dany podmiot jest spółką kapitałową, spółką osobową czy też kupcem. Minimalny zakres informacji obejmuje wskazanie firmy (nazwy przedsiębiorstwa), formy prawnej, siedziby, adresu, przedmiotu działalności i osoby właściciela.

Przechowywane w zbiorze dokumentów bilanse roczne dostarczają wskazówek co do kondycji finansowej danego podmiotu gospodarczego. Do corocznego składania bilansu w sądzie rejestrowym obowiązane są spółki kapitałowe (z ograniczoną odpowiedzialnością – GmbH, komandytowa z ograniczoną odpowiedzialnością – GmbH & Co KG i akcyjna – AG).

Dane, zawarte w wypisie z rejestru handlowego pozwalają na ustalenie, czy podmiot może występować w obrocie, kto jest jego właścicielem, jaki jest jego kapitał zakładowy i kto jest uprawniony do jego reprezentowania. Wypis z rejestru zawierać będzie określenie funkcji danej osoby, jej imiona, nazwisko i datę urodzenia, a także – co jest specyfiką austriacką – tytuł naukowy, o ile osoba ta tytuł taki posiada.

c) inne rejestry pozwalające na uzyskanie informacji o austriackim partnerze handlowym

Trzy najważniejsze rejestry, które pozwalają na uzyskanie dodatkowych informacji o austriackim przedsiębiorcy to rejestr działalności gospodarczej (*Gewerberegister*) prowadzony przez urzędy gmin, rejestr płatników podatku obrotowego (odpowiednika polskiego VAT), prowadzony przez urzędy podatkowe oraz rejestr podmiotów uprawnionych do przetwarzania danych osobowych (*Danteverarbeitungsregister*).

Spółki i inne podmioty gospodarcze w Austrii nie mają – tak jak w Polsce – numerów statystycznych. Numerem identyfikacyjnym, którym się posługują jest numer ewidencji przedsiębiorców

(*Gewerberegisternummer*) nadawany, zgodnie z ustawą o przedsiębiorczości, przez urząd gminy (*Gemeindeamt*) właściwy miejscowo ze względu na siedzibę przedsiębiorcy. Gminy prowadzą, dostępne dla zainteresowanych, rejestry przedsiębiorców, sporządzane w oparciu o nadawane numery ewidencyjne. Trzeba jednak pamiętać, że nie wszyscy przedsiębiorcy wskazują ten numer na swoich drukach firmowych.

Austriackie podmioty gospodarcze posiadają też numer identyfikacji podatkowej – Umsatzsteuer Identifikations Nummer – UID. Numer ten (odpowiednik polskiego NIP) nadawany przez urząd skarbowy (*Finanzamt*), jest używany przez podmioty prowadzące transakcje z podmiotami z innych państw Unii Europejskiej. Fakt posiadania numeru UID przez partnera austriackiego będzie stanowił dla jego potencjalnego kontrahenta potwierdzenie, że dany przedsiębiorca działa w obrocie międzynarodowym.

Zdecydowana większość austriackich podmiotów gospodarczych posiada też numer przetwarzania danych – *Datenverarbeitungsnummer*, tzw. *DVR- Nummer* (mający postać – DVR: 0000000), nadawany przez organ rejestrujący dane osobowe (*Datenverarbeitungsregister*). Numer ten otrzymują wszyscy przedsiębiorcy gdy zakres ich działalności uprawnia je do korzystania z baz danych osobowych lub do prowadzenia takich baz. W praktyce obowiązek uzyskania numeru DVR będzie istniał nawet gdy rozmiar przedsiębiorstwa pozwala przypuszczać, iż lista klientów danego podmiotu nie jest długa. Wszyscy przedsiębiorcy posiadający numer DVR obowiązani są do jego umieszczenia na papierze firmowym i stosowania w korespondencji z klientami. Spółki osobowe i handlowe zobowiązane są ustawowo do wykazywania swojego numeru DVR na drukach firmowych.

2. Charakterystyka poszczególnych podmiotów gospodarczych działających w Austrii

Dominującą rolę w austriackim obrocie gospodarczym odgrywają spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Większość z tych spółek ma od 1 do 4 wspólników (ponad 90% spółek z ograniczoną odpowiedzialnością zarejestrowanych w Austrii), przy czym z reguły spółki jednoosobowe są spółkami córkami dużych austriackich lub międzynarodowych koncernów. Szereg spółek z ograniczoną odpowiedzialnością działa też w obrocie jako komplementariusze w spółkach komandytowych z ograniczoną odpowiedzialnością (GmbH & Co KG).

W obrocie międzynarodowym działają też kupcy i spółki osobowe – szczególnie w przypadku drobniejszych transakcji.

Należy zwrócić uwagę na szczególnie mocną na rynku austriackim pozycję spółdzielni. Szereg dużych austriackich przedsiębiorców działa w tej właśnie formie.

a) indywidualny przedsiębiorca (kupiec – Kaufmann)

Indywidualnym przedsiębiorcą jest w Austrii osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą. Kupcem, zgodnie z prawem austriackim, może być każdy kto ukończył 18 rok życia, posiada obywatelstwo austriackie lub obywatelstwo jednego z państw UE i nie był uprzednio karany.

Kupiec prowadzi swoje przedsiębiorstwo samodzielnie, ponosząc pełną odpowiedzialność całym majątkiem za wszystkie zobowiązania wynikające z prowadzonej działalności.

W obrocie funkcjonują zarówno kupcy prowadzący działalność w mniejszym rozmiarze, jak i tzw. kupcy pełni (*Vollkaufleute*). Kupcem pełnym staje się osoba, której roczny obrót netto, uzyskany z prowadzonej działalności, przekroczy 400.000 EUR w danym roku (przy handlu detalicznym żywnością lub drobnymi artykułami przemysłowymi obrót ten musi przewyższyć kwotę 600.000 EUR). Nabycie statusu pełnego kupca powoduje konieczność wpisu danego podmiotu do rejestru handlowego.

Kupiec prowadzi działalność pod własnym nazwiskiem, dodatkowo firma (nazwa) jego przedsiębiorstwa może być uzupełniona o określenie wskazujące na rodzaj prowadzonej działalności.

Zgodnie z ustawą o działalności gospodarczej (*Gewerbeordnung*) niektóre rodzaje działalności gospodarczej wymagają uzyskania dodatkowego poświadczenia kwalifikacji (np. przy wszelkiego rodzaju zawodach rzemieślniczych), wykazania się odpowiednim wykształceniem (wolne zawody) lub uzyskania decyzji potwierdzającej możliwość prowadzenia danej działalności (w przypadku, gdy dana branża uznawana jest za szczególnie „delikatną” – dotyczy to m. in. prac budowlanych, produkcji i obrotu lekami, artykułami chemicznymi, prowadzenia doradztwa inwestycyjnego lub podatkowego).

Ważną dla polskiego eksportera jest informacja o rozmiarze prowadzonego przez kupca przedsiębiorstwa. Łatwo ją uzyskać w oparciu o sam fakt posiadania przez kontrahenta wpisu do rejestru oraz sprawdzenie, czy posiada on stosowne zezwolenia lub uprawnienia do prowadzenia określonej działalności gospodarczej (można to sprawdzić we właściwym miejscowo ze względu na siedzibę urzędzie gminy lub branżowej izbie gospodarczej).

b) spółki

Istotną informację o przedsiębiorstwie partnera handlowego dostarcza wiedza o formie prowadzonej przez niego działalności gospodarczej. Zgodnie z prawem austriackim tworzenie niektórych spółek jest dopuszczalne wyłącznie wtedy, gdy dany podmiot osiągnie określony obrót roczny netto (prowadzi duże przedsiębiorstwo). Inne spółki mogą działać wyłącznie w przypadku, gdy przedsiębiorca nie przekroczy tej granicy (małe przedsiębiorstwo). Przekroczeni granicy obrotu powoduje konieczność zmiany formy prowadzenia działalności.

Kryterium wyznaczającym, czy dane przedsiębiorstwo działa jako małe jest – analogicznie jak w przypadku kupców – roczny obrót netto. Małym przedsiębiorcą jest podmiot, którego roczny obrót netto nie przekracza sumy 400.000 EUR, zaś w przypadku podmiotu prowadzącego handel detaliczny żywnością i artykułami przemysłowymi – 600.000 EUR.

i) spółka cywilna – Gesellschaft bürgerlichen Rechts – GesbR

Austriacką spółkę cywilną można utworzyć wyłącznie w przypadku, jeżeli prowadzone przez nią przedsiębiorstwo będzie działać jako tzw. małe przedsiębiorstwo, a więc o ile nie przekroczy pułapu dopuszczalnego rocznego obrotu.

Spółka cywilna działa pod firmą (nazwą), na którą składają się imiona i nazwiska wszystkich współników. Nie podlega obowiązkowi uzyskania wpisu do rejestru handlowego.

Spółka cywilna nie posiada ponadto osobowości prawnej, nie może we własnym imieniu nabywać praw ani zaciągać zobowiązań, a także pozywać lub być pozywana – wszelkie transakcje zawierane ze spółką cywilną są zawierane de facto z osobami fizycznymi, będącymi jej współnikami. Osoby te również występują jako strona w sprawach sądowych.

Wspólnicy austriackiej spółki cywilnej odpowiadają solidarnie, całym swym majątkiem (bez ograniczeń) za wszystkie zobowiązania podjęte w ramach działalności spółki.

O ile potrzebne jest zezwolenie na prowadzenie określonego rodzaju działalności gospodarczej, obowiązek uzyskania takiego zezwolenia obejmuje wszystkich wspólników.

ii) spółka jawna handlowa – Offene Handelsgesellschaft – OHG

Austriacka spółka jawna handlowa jest dopuszczona do obrotu wyłącznie wtedy, gdy nie jest tzw. małym przedsiębiorstwem.

Spółka ta działa pod firmą (nazwą), na którą składają się nazwiska wszystkich wspólników lub nazwisko jednego z nich (wtedy dopuszczalny jest dodatek & Co). Możliwe jest również wskazanie w firmie przedmiotu działalności spółki.

Wprawdzie prawo austriackie nie wymaga sporządzenia w określonej formie umowy tej spółki, jednakże większość funkcjonujących w obrocie spółek jawnych tworzona jest w oparciu o umowę pisemną.

Spółka jawna uzyskuje osobowość prawną z momentem faktycznego rozpoczęcia działalności. Istnieje obowiązek uzyskania jej wpisu do rejestru jednak nie ma on charakteru konstytutywnego.

Spółka jawna funkcjonuje samodzielnie w obrocie prawnym. Prawo nie wymaga wniesienia do niej kapitału zakładowego. Odpowiedzialność za wszelkie zobowiązania spółki ponoszą jej wspólnicy. Odpowiadają za nie całym swym majątkiem. Odpowiedzialność ta nie może zostać wyłączona umownie.

Jeżeli dla prowadzenia określonego rodzaju działalności spółka musi uzyskać zezwolenie wspólnicy oraz pracownicy, którzy zatrudnieni są na co najmniej pół etatu muszą posiadać świadectwo potwierdzające odpowiednie kwalifikacje zawodowe.

iii) spółka jawna zarobkowa – Offene Erwerbsgesellschaft – OEG

Spółkę jawną zarobkową można utworzyć wyłącznie wtedy, gdy działać będzie jako małe przedsiębiorstwo. O ile w trakcie istnienia spółki obroty roczne netto przekroczą wskazany wyżej próg, spółka taka musi zostać przekształcona w spółkę jawną handlową.

Spółka jawna zarobkowa działa pod firmą (nazwą), na którą składa się nazwisko co najmniej jednego ze wspólników.

Konstrukcja spółki jawnej zarobkowej odpowiada w zasadzie konstrukcji spółki jawnej handlowej z tą jednakże różnicą, że wpis do rejestru w jej przypadku jest niezbędny do uzyskania osobowości prawnej.

Wspólnicy spółki jawnej zarobkowej odpowiadają za jej zobowiązania całym swoim majątkiem solidarnie.

W praktyce, spółki jawne zarobkowe jako działające w mniejszym rozmiarze, spotykane są głównie w przypadku przedsiębiorców wykonujących wolny zawód, prowadzących handel detaliczny lub też gospodarstwa rolne lub leśne.

iv) spółka komandytowa – Kommanditgesellschaft – KG

Austriacka spółka komandytowa może być tworzona wyłącznie w sytuacji, gdy będzie działać jako przedsiębiorstwo w większym rozmiarze.

Spółka komandytowa działa pod firmą (nazwą), na którą składa się co najmniej nazwisko jednego z komplementariuszy, możliwe jest też dodanie informacji o przedmiocie działalności spółki.

Wpis do rejestru jest konieczny dla uzyskania przez spółkę osobowości prawnej.

W spółce komandytowej komplementariusze odpowiadają za zobowiązania spółki całym swoim majątkiem, komandytariusze natomiast tylko do wysokości swoich wkładów. Wysokość tych wkładów nie jest określona ustawowo i może zostać dowolnie określona w umowie spółki.

Komandytariusze z reguły nie są uprawnieni do działania w imieniu spółki lub prowadzenia jej spraw. Uprawnienie takie przysługuje komplementariuszom.

v) spółka komandytowa zarobkowa – Kommanditerwerbsgesellschaft – KEG

Spółka komandytowo-zarobkowa jest tworzona w przypadku, gdy zgodnie z zamierzeniami wspólników ma działać jako małe przedsiębiorstwo. Tak jak w przypadku spółki jawnej zarobkowej, przekroczenie wskazanego powyżej pułapu rocznych obrotów netto powoduje konieczność przekształcenia jej w spółkę komandytową.

Spółka komandytowa zarobkowa uzyskuje osobowość prawną z momentem wpisu do rejestru. Tak jak w przypadku spółki komandytowej, pełną odpowiedzialność za jej zobowiązania ponoszą solidarnie całym swym majątkiem komplementariusze, natomiast komandytariusze odpowiadają wyłącznie do wysokości wskazanych w umowie spółki wkładów.

vi) spółka cicha – Stille Gesellschaft – StGes

Spółka cicha powstaje, gdy przedsiębiorca, z reguły poprzez własny wkład finansowy, uczestniczy w innym przedsiębiorstwie, nie ujawniając wobec osób trzecich swojego zaangażowania. Wspólnik cichy nie działa w obrocie prawnym i nie występuje w stosunkach zewnętrznych w imieniu spółki. Odpowiedzialność wobec osób trzecich ponoszą w spółce cichej wyłącznie osoby odpowiedzialne za zobowiązania przedsiębiorstwa lub samo przedsiębiorstwo.

Wspólnik cichy nie jest uprawniony do działania w imieniu spółki i nie może jej reprezentować.

W Austrii istnieją dwa rodzaje spółek cichych: tzw. typowe (wspólnicy takiej spółki uczestniczą wyłącznie w dochodach lub stratach przedsiębiorstwa) i nietypowe (oprócz uczestnictwa w zyskach i stratach przedsiębiorstwa wspólnicy mogą brać udział także w podziale jego majątku i przejmować swoje udziały w postępowaniu likwidacyjnym).

Spółka cicha nie działa pod jakąkolwiek firmą (nazwą) i nie jest też wpisywana do rejestru.

vii) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – Gesellschaft mit beschränkter Haftung – GmbH

Minimalny kapitał zakładowy austriackiej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wynosi 35.000 Euro i dzieli się na udziały o minimalnej wartości 70 Euro. Spółka taka posiada osobowość prawną i działa w obrocie we własnym imieniu. Za zobowiązania spółki z ograniczoną

odpowiedzialnością odpowiada ona sama. Wspólnicy odpowiadają tylko do wysokości wniesionych udziałów.

Firmą (nazwą) spółki może być nazwisko któregoś udziałowców lub wskazanie na przedmiot działalności spółki. Możliwe jest też połączenie nazwiska z odniesieniem do przedmiotu działalności.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością powstaje w Austrii z momentem uzyskania wpisu do rejestru. Umowa takiej spółki musi być sporządzona w formie aktu notarialnego.

Prowadzeniem spraw spółki i jej reprezentowaniem zajmuje się powołany przez zgromadzenie wspólników zarząd. O ile umowa spółki nie stanowi inaczej, do reprezentacji spółki uprawnieni są, zgodnie z § 18 ustawy z 1906 r. o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością, wszyscy członkowie zarządu łącznie. W przypadku, gdy zarząd spółki jest wieloosobowy, do reprezentowania spółki może być każdy członek zarządu łącznie z prokurentem (o ile ustanowiona została prokura).

Z reguły umowy spółki regulują inaczej kwestię reprezentacji spółki, odwołanie się w tym zakresie do ustawy o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością w praktyce nie jest spotykane. Sposób reprezentacji spółki zgłaszany jest sądowi rejestrowemu i podlega ujawnieniu w rejestrze handlowym.

viii) spółka akcyjna – Aktiengesellschaft – AG

Austriacka spółka akcyjna, tak jak i spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, jest spółką kapitałową. Minimalny kapitał zakładowy tej spółki wynosi 70.000 Euro.

Spółka akcyjna posiada osobowość prawną i działa w obrocie we własnym imieniu. Jej akcjonariusze ponoszą odpowiedzialność za zobowiązania spółki tylko do wysokości objętych akcji.

Firmą spółki akcyjnej może być w zasadzie jedynie odniesienie do przedmiotu działalności, w wyjątkowych sytuacjach dopuszczalne jest jednak odstępstwo od tej reguły (gdy spółka akcyjna powstaje w wyniku przekształcenia, fuzji lub przejęcia spółki, której firma zawierała nazwisko właściciela, które faktycznie z czasem stało się marką w obrocie gospodarczym).

Austriacka spółka akcyjna uzyskuje osobowość prawną z chwilą wpisania jej do rejestru. Jej statut musi być sporządzony, pod rygorem nieważności, w formie aktu notarialnego.

Organami spółki akcyjnej są: walne zgromadzenie akcjonariuszy, rada nadzorcza i powołany przez radę nadzorczą zarząd, reprezentujący spółkę w stosunkach zewnętrznych i prowadzący sprawy spółki.

Sposób reprezentacji spółki akcyjnej jest określony zazwyczaj w jej statucie i wykazywany w wypisie z rejestru. Jeżeli statut spółki nie reguluje tej kwestii (w praktyce może to mieć miejsce jedynie w sporadycznych przypadkach), zastosowanie znajdzie § 71 austriackiej ustawy o spółkach akcyjnych (Aktiengesetz). Zgodnie z brzmieniem tego przepisu do reprezentacji spółki uprawnieni są wszyscy członkowie zarządu łącznie. Zarząd może udzielić poszczególnym członkom pełnomocnictwa do podejmowania pewnych, określonych pełnomocnictwem czynności. Pamiętać również należy, że oświadczenie woli, złożone jednemu z członków zarządu, jest skuteczne wobec spółki.

c) spółdzielnie i inne podmioty, które mogą być potencjalnie stroną umowy eksportowej

i) spółdzielnie

Spółdzielnie (*Genossenschaften*) zgodnie z prawem austriackim są podmiotami zrzeszającymi nieograniczoną liczbę członków, działającymi w celach zarobkowych lub gospodarczych na ich rzecz.

Spółdzielnie posiadają osobowość prawną i mają zdolność do czynności prawnych (mogą być stronami umowy). Organem reprezentującym spółdzielnię w stosunkach z osobami trzecimi jest jej zarząd, powoływany przez zgromadzenie ogólne członków.

Spółdzielnie podlegają wpisowi do rejestru sądowego.

Członkowie spółdzielni ponoszą odpowiedzialność za jej zobowiązania tylko do wysokości wniesionych wkładów.

W obrocie gospodarczym można zetknąć się z najróżniejszymi rodzajami spółdzielni, w zależności od celów dla których są tworzone (np. spółdzielnie prowadzące działalność gospodarczą, mieszkaniowe, kredytowe, budowlane, usługowe lub powoływane w celu zarządzania lub korzystania z określonych praw.). Najbardziej istotną rolę odgrywają spółdzielnie prowadzące działalność gospodarczą – w tej formie działają m. in. agencje prasowe (Austria Presse Agentur – APA), sieci sklepów spożywczych i sportowych (ADEG, Intersport) oraz niektóre banki (Volksbanken).

ii) oddziały spółek zagranicznych

Działający w Austrii oddział spółki zagranicznej (*Niederlassung der ausländischen Gesellschaft*) nie posiada osobowości prawnej, zaś zawierane przez niego umowy traktuje się jak zawarte przez spółkę zagraniczną.

Oddział spółki zagranicznej musi zostać wpisany do rejestru w sądzie rejestrowym właściwym ze względu na jego siedzibę. Prowadzony jest pod firmą (nazwą), na którą składa się firma (nazwa) spółki zagranicznej, określenie „oddział” (*Niederlassung*) i wskazanie siedziby oddziału.

Jeżeli oddział spółki zagranicznej ma prowadzić w Austrii działalność gospodarczą, do wykonywania której potrzebne jest zezwolenie, spółka tworząca taki oddział powinna zawrzeć umowę o pracę lub o zarządzanie oddziałem z osobą posiadającą stosowne austriackie uprawnienia zawodowe.

Jakkolwiek oddział spółki zagranicznej nie posiada ani osobowości prawnej ani też zdolności do czynności prawnych (np. nie może być stroną umowy eksportowej), jednakże może być w niektórych sytuacjach pozywany przed sąd. Warunkiem skutecznego pozwania oddziału jest to, by dochodzone roszczenie pozostawało w związku gospodarczym z przedmiotem jego działalności i powstało na skutek bezpośredniego działania jego pracowników.

iii) europejskie zgrupowanie interesów gospodarczych

Europejskie zgrupowanie interesów gospodarczych (*Europäische Wirtschaftliche Interessenvereinigung*) jest podmiotem, który działa w celu wspierania i promowania interesów gospodarczych swoich członków. W ramach tego podmiotu działać mogą zarówno osoby prawne jak i fizyczne, prowadzące działalność gospodarczą, mieszkające lub mające siedzibę na terytorium państw UE.

Zgrupowanie interesów gospodarczych jest rejestrowane w tym z państw Unii, w którym ma swoją siedzibę. Do reprezentacji zgrupowania w stosunkach z osobami trzecimi powołany jest zarząd.

Zgrupowanie może posiadać kapitał własny lub być utworzone bez jakiegokolwiek kapitału zakładowego. Za jego zobowiązania pełną i solidarną odpowiedzialność ponoszą podmioty, które je powołały.

3. Pełnomocnicy austriackich przedsiębiorców

Przy zawieraniu umowy eksportowej przedsiębiorca austriacki może być reprezentowany przez pełnomocnika. Pełnomocnictwo takie może być udzielone do zawarcia konkretnej transakcji (pełnomocnictwo szczególne) bądź mieć szerszy zakres (pełnomocnictwo rodzajowe). W niektórych przypadkach wynika ono ze stosunku o szerszym zakresie łączącym pełnomocnika z reprezentowanym (tak jest w przypadku prokury czy umowy agencyjnej).

a) pełnomocnicy

Z pełnomocnikiem (*Bevollmächtigte*), powołanym do reprezentowania danego podmiotu gospodarczego w stosunkach z określonym kontrahentem lub do dokonania konkretnych czynności związanych z zawarciem albo wykonaniem umowy możemy się spotkać najczęściej w kontaktach z mniejszymi podmiotami gospodarczymi.

Stosunek między mocodawcą a pełnomocnikiem regulowany jest przepisami austriackiego Kodeksu cywilnego (ABGB). Pełnomocnik działający w oparciu o udzielone mu przez zleceniodawcę pisemne pełnomocnictwo (*Vollmacht*), przy czym zakres tego umocowania i uprawnienia do podejmowania określonych czynności wynikają bezpośrednio z udzielonego pełnomocnictwa.

Kontrahent umowy zawieranej przez pełnomocnika powinien każdorazowo dokładnie zapoznać się z treścią przedstawianego pełnomocnictwa. W przeciwieństwie do standardowych, dość ogólnie i szeroko formułowanych pełnomocnictw polskich pełnomocnictwa austriackie są bardzo szczegółowe. Może się też zdarzyć, że pomimo dużej ilości działań wskazanych w treści pełnomocnictwa, pełnomocnik nie posiada szerokich kompetencji.

Zgodnie z austriackim prawem pełnomocnik i jego mocodawca odpowiadają solidarnie za wszystkie szkody, które pełnomocnik wyrządził swym działaniem w zakresie umocowania. Pełnomocnik natomiast ponosi wyłączną odpowiedzialność – zarówno wobec mocodawcy jak i osoby trzeciej – za szkody wynikłe na skutek przekroczenia przez niego zakresu umocowania lub nieuprawnionego posługiwania się pełnomocnictwem (np. po jego wypowiedzeniu przez mocodawcę).

b) prokurenci

Konstrukcja prokury (pełnomocnictwa handlowego) w prawie austriackim odpowiada w zasadzie regulacjom przyjętym w ustawodawstwie polskim. Najistotniejszą, z punktu widzenia bezpieczeństwa obrotu gospodarczego cechą prokury jest niemożność skutecznego ograniczenia jej zakresu w stosunkach zewnętrznych danego podmiotu (spółki). Zarówno udzielenie jak i wygaśnięcie prokury podlega ujawnieniu w rejestrze handlowym.

Zgodnie z prawem austriackim uprawnionym do ustanowienia i udzielenia prokury jest cały zarząd spółki, zaś do jej odwołania – każdy z członków zarządu samodzielnie, przy czym umowa spółki może w sposób odmienny regulować tę kwestię.

Można udzielić prokury samoistnej, dającej prokurentowi (*Prokurist*) prawo do samodzielnego działania lub też, częściej spotykanej w praktyce, prokury łącznej. W przypadku udzielenia prokury łącznej prokurent może działać (reprezentować spółkę) jedynie łącznie z innym prokurentem lub członkiem zarządu.

W przypadku jakichkolwiek wątpliwości co do istnienia i zakresu prokury, polski podmiot winien zażądać od swojego austriackiego kontrahenta przedstawienia aktualnego wypisu z rejestru handlowego spółki oraz ewentualnie odpisu uchwały wspólników w przedmiocie udzielenia prokury.

c) agenci (przedstawiciele) handlowi

Agenci handlowi (*Handelsvertreter*) stanowią w Austrii odrębną grupę zawodową, działającą na podstawie ustawy o agentach (*Handelsvertretergesetz*). Mogą oni występować zarówno w imieniu austriackiego (importera) jak i zagranicznego przedsiębiorcy (eksportera).

Osoba wykonująca działalność agenta handlowego powinna być wpisana na listę agentów, prowadzoną przez Izbę Gospodarczą i posiadać, w myśl ustawy o działalności gospodarczej, stosowne uprawnienia.

Agenci mogą działać jako wyłączni przedstawiciele (*Alleinvertreter*) danej firmy w Austrii. Mogą również reprezentować kilka lub kilkanaście firm (np. w poszczególnych krajach związkowych).

Jakkolwiek agent handlowy działa we własnym imieniu, podjęte przez niego czynności prowadzone są na rzecz mocodawcy. Z tego powodu mocodawca ponosi odpowiedzialność za zobowiązania podjęte na jego rzecz przez agenta. Wyłączenie odpowiedzialności zleceniodawcy wobec osób z którymi agent zawarł umowę możliwe jest wyłącznie w przypadku, gdy osoby te nie wiedziały i nie mogły wiedzieć o stosunku przedstawicielskim, łączącym agenta z jego mocodawcą.

W celu zapobieżenia powstaniu takiej sytuacji istnieje w Austrii ustawowy obowiązek wykazywania przez agenta na drukach firmowych faktu działania w charakterze przedstawiciela ze wskazaniem podmiotów, na rzecz których działalność taka jest prowadzona. W konsekwencji szansa na uwolnienie się mocodawcy od odpowiedzialności wobec osób trzecich za działania agenta jest znikoma (istnieje wyłącznie w przypadku, gdy agent naruszył świadomie prawo).

Zawierając umowę z przedstawicielem handlowym należy pamiętać, że prawo austriackie przewiduje minimalny zakres bezwzględnych (niemożliwych do wyłączenia na mocy umowy) uprawnień przysługujących osobom świadczącym tego rodzaju usługi.

Przede wszystkim nieskuteczne w świetle prawa austriackiego będzie wprowadzanie zakazu konkurencji w przypadku wygaśnięcia umowy; zakaz prowadzenia działalności konkurencyjnej w czasie obowiązywania umowy jest natomiast dopuszczalny.

Przedstawiciel handlowy może zastrzec w umowie prawo do uzyskania stosownej odprawy finansowej na wypadek wcześniejszego rozwiązania umowy lub jej wygaśnięcia, przy czym odprawa ta obejmować może np. zapłatę za stworzenie kręgu stałych odbiorców i przekazanie mocodawcy danych tych odbiorców z chwilą rozwiązania umowy.

Rozwiązanie umowy z agentem ze skutkiem natychmiastowym jest możliwe w przypadku utraty do niego zaufania, popełnienia przez niego przestępstwa na szkodę mocodawcy lub faktycznego zerwania przez przedstawiciela umowy (uporczywe nie wywiązywanie się z wynikających z umowy obowiązków).

Dla uniknięcia ewentualnych problemów zarówno w trakcie obowiązywania umowy przedstawicielskiej, jak i po jej wygaśnięciu w umowie tej powinny znaleźć się zapisy dotyczące:

- prowizji z tytułu działalności przedstawicielskiej oraz wynagrodzenia za wszelkie dodatkowe czynności, w tym działania, które przyniosły zysk mocodawcy,
- sposobu rozliczania kosztów, ponoszonych przez agenta w związku z wykonywaną działalnością,
- zakresu obowiązków stron (standardowym obowiązkiem agenta jest „działanie ze starannością odpowiadającą staranności przeciętnego kupca”, przedsiębiorca winien zapewnić agentowi możliwość takiego działania, m. in. poprzez nieodpłatne przekazanie wszelkich dokumentów niezbędnych do działania, przekazywanie informacji i udostępnienie adresów wszystkich dotychczasowych klientów na obszarze działania agenta),
- podjęcia przez agenta usług przedstawicielskich wobec innych przedsiębiorców,
- rozwiązania umowy i ewentualnych roszczeń finansowych agenta, związanych z zakończeniem stosunku prawnego.

Część II

Umowa z austriackim przedsiębiorcą

Zawierając umowę z zagranicznym kontrahentem mieć należy na uwadze nie tylko negocjowanie kwestii merytorycznych, ale również wszelkie sprawy formalne. Takie elementy jak język umowy, wybór sądu właściwego dla rozpoznawania sporów z niej wynikających czy też określenie prawa właściwego dla danego stosunku umownego może stanowić przedmiot negocjacji toczonych z partnerem handlowym. Rezygnacja z uregulowania tych wszystkich kwestii może doprowadzić do znacznego osłabienia pozycji danej strony i w konsekwencji poniesienia przez nią strat finansowych.

1. Język umowy eksportowej

Dokonanie wyboru języka w którym zostanie sporządzona umowa eksportowa jest bardzo istotne z punktu widzenia interesów polskiego przedsiębiorcy. Kierowanie się przy tym względami kurtuazji wobec partnera handlowego może odbić się niekorzystnie na wzajemnych stosunkach. Wybór języka w którym sporządzona umowa powinien być dokonany po rozważeniu wszelkich okoliczności związanych z transakcją handlową. Należy przy tym pamiętać, że w przypadku braku klauzuli ustanawiającej prawo umowy, wybrany przez strony język jest brany pod uwagę do ustalenia prawa właściwego dla oceny łączących je stosunków.

Umowa eksportowa zawarta pomiędzy przedsiębiorcami polskim i austriackim może być sporządzona w języku jednego z kontrahentów (odpowiednio polskim lub niemieckim), w języku państwa trzeciego (np. po angielsku) lub mieć kilka wersji językowych. W tym ostatnim przypadku należy wskazać w umowie jeden z języków jako ten który stosuje się w razie rozbieżności poszczególnych wersji dokumentu.

W przypadku, gdy systemy prawne (tak jak polski i austriacki) wydają się bardzo podobne, pożądana jest szczególna staranność przy wyjaśnianiu poszczególnych terminów prawnych użytych w umowie. Pewne pojęcia, mimo zbliżonego lub identycznego brzmienia, mogą być odmiennie rozumiane. Błąd polegający na przyjęciu literalnego tłumaczenia terminu prawnego może skutkować związaniem się niekorzystną umową.

Strona, dla której język umowy nie jest językiem ojczystym ponosi wszelkie konsekwencje związane z niedokładnym zrozumieniem przedstawianych jej przez drugą stronę oświadczeń. I tak:

- wybór określonego języka powoduje konieczność jego stosowania przy składaniu wszystkich dalszych oświadczeń lub sporządzaniu aneksów do umowy itp.;
- język umowy – w braku innych ustaleń jest językiem, w którym toczyć się będzie postępowanie arbitrażowe, chyba że strony nie włączyły do umowy klauzuli arbitrażowej bądź też wybrały do rozstrzygnięcia powstałych na gruncie kontraktu sporów stały sąd arbitrażowy;

Wskazać też należy, że zgodnie z polską ustawą o Języku polskim z dnia 7.10.1999 r. (Dz. U. 1999 r., Nr 90, poz. 999) umowy, których stroną jest podmiot polski, mające zostać wykonane na terytorium RP, winny być sporządzane w języku polskim. Ustawodawca dopuścił wprowadzić sporządzanie obcojęzycznych wersji takich umów, wskazał jednak, że w braku odmiennych uregulowań wersja polska stanowić będzie podstawę wykładni umowy. Sankcją za na-

ruszenie tych regulacji jest ograniczenie wartości dowodowej umowy sporządzonej wyłącznie w języku obcym.

Przepisy ustawy nie znajdują jednak zastosowania w przypadku, gdy strony umownie określą inne niż polskie prawo jako prawo właściwe dla danej umowy. Wątpliwe jest również stosowanie powołanych regulacji w przypadku, gdy przedmiotem umowy jest dostarczenie odbiorcy zagranicznemu określonych towarów, wytworzonych lub wytwarzanych przez podmiot polski, wykonanie umowy nastąpi bowiem w tym przypadku za granicą.

W prawie austriackim nie istnieją ograniczenia dotyczące konieczności sporządzania kontraktów handlowych w określonym ustawowo języku. Tym samym nie powoduje to sprzeczności pomiędzy prawem wewnętrznym a umowami międzynarodowymi, których dane państwo jest stroną (np. Konwencji wiedeńskiej z 1980 r. o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów).

2. Wybór sądu rozstrzygającego spory z umowy eksportowej

Poczynione powyżej uwagi dotyczące wyboru języka umowy odnieść można również do kwestii wyboru sądu właściwego dla rozstrzygania sporów powstałych na jej gruncie. Wybór taki powinien nastąpić po dokładnym rozważeniu ewentualnych korzyści i kosztów wiążących się z taką decyzją. Kwestia wyboru sądu może, tak samo jak język umowy, być przedmiotem negocjacji pomiędzy stronami.

Wybór polskiego lub austriackiego sądu powszechnego wiąże się z uprzywilejowaniem jednej ze stron umowy. Oprócz tego że przedsiębiorca taki „działa na własnym terenie” (znajomość procedur, łatwiejszy dostęp do adwokatów, znajomość stosowanej praktyki), nie ponosi dodatkowych kosztów tłumacza czy kosztów związanych koniecznością stawienia się przed sądem.

Pomijając, oparte na własnych doświadczeniach, stwierdzenie Stanisława Lema, że żaden obywatel polski nie wygrał jeszcze sprawy przed sądem austriackim (co nie jest zgodne z prawdą), wskazać trzeba, że do niewątpliwych korzyści przyjęcia tego sądu jako właściwego do rozstrzygania sporów wynikłych z umowy należy dużo krótszy niż w Polsce czas rozpoznawania spraw i egzekwowania zasądzonych wierzytelności. Wybór austriackiego sądu może być korzystny w przypadku, gdy obawiamy się ewentualnych sporów z umowy dotyczących np. opóźnień w płatnościach.

Koszty postępowania przed sądami austriackimi jest wyższy niż w Polsce na co jednak wpływ mają przede wszystkim koszty dokonywania tłumaczeń dokumentów, stawiennictwa w sądzie austriackim oraz koszty pełnomocnika procesowego, nie zaś same opłaty sądowe.

W przypadku wyboru sądu polskiego jako właściwego do rozpoznawania sporów powstałych z umowy eksportowej należy się liczyć długimi terminami rozpoznawania i koniecznością korzystania z zapisów Konwencji Lugańskiej przy przeprowadzaniu postępowania egzekucyjnego w Austrii.

Zgodnie z postanowieniami Konwencji o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, sporządzonej w Lugano w dniu 16.09.1988 r., której stronami są zarówno Polska jak i Austria, sąd państwa, w którym ma zostać wykonane prawomocne i opatrzone klauzulą wykonalności orzeczenie wydane przez sąd innego państwa – strony Konwencji, powinien stwierdzić czy orzeczenie takie jest wykonalne w tym państwie. Stosowne postanowienie wydawane jest na wniosek zainteresowanego podmiotu. Po stwierdzeniu wykonalności orzeczenia może ono zostać ono skierowane, znów na wniosek zainteresowanego, do egzekucji

komorniczej. Prowadzenie egzekucji nastąpi na podstawie procedur egzekucyjnych, obowiązujących w państwie wykonania orzeczenia.

Wskazanie sądu właściwego do rozstrzygnięcia sporów wynikłych z umowy następuje poprzez umieszczenie w niej stosownej klauzuli (np.: „właściwym do rozstrzygnięcia wszelkich sporów wynikłych z niniejszej umowy jest sąd”).

Ponieważ wybór sądu powszechnego, jako sądu właściwego dla rozstrzygnięcia sporów powstałych na gruncie umowy daje jednej ze stron uprzywilejowaną pozycję, interesującym dla stron może być przyjęcie w tej umowie tzw. „zapisu na sąd polubowny”.

Argumentem przemawiającym za wprowadzeniem takiego postanowienia może być fakt że znajomość specyfiki handlu międzynarodowego nie jest zawsze wystarczająca u sędziów sądów powszechnych zorientowanych z reguły na sprawy „krajowe”. Wiąże się z tym konieczność zasięgnięcia opinii biegłych, co skutkuje podwyższeniem kosztów i wydłużeniem postępowania.

Strony umowy eksportowej mogą dokonać w umowie wyboru dowolnego stałego sądu arbitrażowego (co z reguły wiąże się również z przyjęciem stosowanego przez dany sąd, regulaminu postępowania) lub też wprowadzić do umowy postanowienie określające sposób powołania sądu arbitrażowego ad hoc, wskazując jednocześnie stosowane przez niego zasady postępowania.

Do najbardziej znanych stałych sądów arbitrażowych należą Sąd Arbitrażu Międzynarodowego w Londynie (London Court of International Arbitration), Międzynarodowy Sąd Arbitrażowy Austriackiej Izby Gospodarczej w Wiedniu (Internationales Schiedsgericht der Wirtschaftskammer Österreichs) oraz Instytut Arbitrażowy Sztokholmskiej Izby Arbitrażowej (The Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce).

Zalecana przez Międzynarodowy Sąd Arbitrażowy Austriackiej Izby Gospodarczej klauzula arbitrażowa brzmi:

„Wszystkie spory, wynikające z tej umowy lub dotyczące jej naruszenia, rozwiązania lub nieważności będą ostatecznie rozstrzygane zgodnie z regułami postępowania arbitrażowego i rozjemczego Międzynarodowego Sądu Arbitrażowego Austriackiej Izby Gospodarczej w Wiedniu (Zasady Wiedeńskie) przez jednego lub kilku arbitrów zgodnie z Zasadami Wiedeńskimi”.

W uzupełnieniu wskazanej klauzuli strony mogą wskazać również liczbę arbitrów, którzy rozstrzygać będą zawisły spór (jeden lub trzech), właściwe prawo materialne oraz język, w którym prowadzone będzie postępowanie.

Należy tutaj wskazać, że zarówno Polska, jak i Austria są stronami Konwencji z dnia 10 czerwca 1958 r. w sprawie uznawania i wykonywania wyroków arbitrażowych, zwanej „Konwencją Nowojorską” (Dz. U. 1962 r., Nr. 9, poz. 41), umożliwiającej wykonywanie orzeczeń sądów arbitrażowych zapadłych w innych państwach będących stronami konwencji przez właściwe instytucje tego państwa w którym postępowanie egzekucyjne ma być przeprowadzone.

Koszty postępowania arbitrażowego przed Międzynarodowym Sądem Arbitrażowym przy Austriackiej Izbie Gospodarczej w Wiedniu zależą – jak w przypadku postępowania przed sądem powszechnym – od wartości przedmiotu sporu. W przypadku, gdy wartość przedmiotu sporu nie przekracza 100.000 EUR, oprócz obowiązkowej opłaty za przyjęcie sprawy do rozstrzygnięcia w stałej wysokości 2.000 EUR należy uiścić wpis w wysokości 3.000 EUR oraz pokryć honoraria arbitrów w wysokości 6% dochodzonej kwoty. Przy postępowaniach, w których wartość przedmiotu sporu jest wyższa, kwota wpisu oraz honoraria arbitrów są proporcjonalnie większe.

3. Wybór prawa umowy

Kolejnym elementem na który trzeba zwrócić uwagę przy zawieraniu umowy eksportowej jest określenie prawa materialnego, któremu umowa ta będzie podlegać (poddanie go określonemu porządkowi prawnemu).

Konsekwencją wyboru prawa jest to, że wszelkie podjęte przez strony działania związane lub wynikające z danego stosunku umownego będą podlegać ocenie co do ich skuteczności lub dopuszczalności na zasadach określonych w wybranym porządku prawnym. Również w przypadku zaistnienia między stronami umowy jakichkolwiek sporów, sąd powszechny lub arbitrażowy rozpatrujący sprawę będzie związany dokonaniem przez strony wyborem prawa właściwego.

Należy tu podkreślić że wybór prawa umowy jest czymś innym niż wybór sądu rozstrzygającego spory wynikające z umowy. Tak więc w przypadku wyboru sądu powszechnego polskiego i prawa materialnego austriackiego, sąd polski będzie orzekać w oparciu o stosowne postanowienia np. austriackiego kodeksu cywilnego, stosując przy tym polskie prawo procesowe.

Pomijając wszelkie rozważania z zakresu teorii prawa międzynarodowego handlowego wskazać należy istotne dla potrzeb niniejszego opracowania rozróżnienie tzw. pełnej kolizyjnej autonomii woli stron (możliwości poddania stosunku umownego dowolnie wybranemu prawu krajowemu) i tzw. ograniczonej kolizyjnej autonomii woli stron (możliwości wyboru porządku prawnego pozostającego w faktycznym lub logicznym związku z konkretnym stosunkiem umownym). W przypadku umów z podmiotami austriackimi wybór może odnosić się do polskiego lub austriackiego systemu prawnego. Nie jest jednak wykluczone dokonanie wskazanie innego prawa właściwego w zależności od charakteru i specyfiki danego stosunku umownego.

Możliwe jest wskazanie w umowie wyboru prawa w sposób wyraźny lub dorozumiany. Przy wyborze wyraźnym strony określają prawo właściwe w treści umowy. Biorąc pod uwagę możliwe trudności interpretacyjne, należy ostrożnie posługiwać się formułami „prawo miejsca spełnienia świadczenia”, „prawo miejsca wykonania umowy” itp. – sformułowania takie mogą być różnie rozumiane przez sądy obu krajów. Wybór dorozumiany następuje wtedy, gdy dopiero zbadanie całości kształtu okoliczności dotyczących negocjowania i zawarcia umowy pozwala na odczytanie zgodnej woli stron w tym zakresie (np. konsekwentne stosowanie jednego, określonego języka, poddanie sporów pod rozstrzygnięcie sądu w danym państwie, odniesienia do konkretnych rozwiązań prawnych stosowanych w jednym porządku prawnym).

Zarówno Polska jak i Austria są stronami Konwencji o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów z dnia 11.05.1980 r. (tzw. „Konwencji wiedeńskiej”) która, z momentem ratyfikacji przez oba państwa, stała się częścią ich porządku prawnego. Dokument ten ma pierwszeństwo przed innymi regulacjami prawa krajowego. W konsekwencji zastosowanie w umowie formuły „W sprawach nieuregulowanych niniejszą umową znajdzie zastosowanie prawo polskie” (lub „prawo austriackie”) bądź też wskazanie jako prawa właściwego: „prawa siedziby sprzedającego lub kupującego” spowoduje, iż strony faktycznie poddadzą umowę postanowieniom Konwencji Wiedeńskiej harmonizującej przepisy dotyczące sprzedaży międzynarodowej.

Możliwe jest również wyłączenie stosowania przepisów Konwencji wiedeńskiej w danym stosunku umownym. W takim przypadku właściwe będzie użycie formuły: „W sprawach nieuregulowanych w niniejszej umowie zastosowanie mają przepisy polskiego Kodeksu Cywilnego” (lub: „austriackiego ABGB”).

W przypadku, gdy strony nie dokonają wyboru prawa z jednoczesnym wyłączeniem przepisów konwencji Wiedeńskiej rozpoznający sprawę sąd orzekać będzie na podstawie przepisów Konwencji.

4. Umowa sprzedaży w oparciu o Konwencję Wiedeńską

Jak wskazano powyżej, Polska jak i Austria są stronami Konwencji o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów, sporządzonej w Wiedniu w dniu 11.05. 1980 r. – tzw. „Konwencji wiedeńskiej” (wersja polska dokumentu została opublikowana w Dz. U. nr 45 z 1997 r. poz. 286, wersja angielska znajduje się na stronie internetowej <http://www.uncitral.org/en-index.htm>)

Zawarte w tej konwencji rozwiązania prawne znajdują zastosowanie do umów sprzedaży zawartych pomiędzy stronami, które mają swe siedziby w różnych państwach, z których oba lub jedno jest stroną Konwencji, przy czym zastosowanie norm prawa międzynarodowego prywatnego wskazuje, że właściwym dla danego stosunku będzie prawo państwa będącego stroną Konwencji.

a) zakres stosowania konwencji

Konwencję Wiedeńską stosuje się do umów międzynarodowej sprzedaży towarów. Umowami takimi nie są:

- umowa o dostawę towarów, które mają być wytworzone lub wyprodukowane, o ile strona zamawiająca dostarcza znaczną część materiałów do takiej produkcji;
- umowa, w myśl której znaczna część obowiązków strony dostarczającej towary polega na świadczeniu robocizny lub usług;
- umowy sprzedaży aukcyjnej, w drodze egzekucji lub dokonana w inny urzędowy sposób;
- umowy sprzedaży, których przedmiotem są papiery wartościowe, akcje, obligacje, weksle, czeki, pieniądze, statki, okręty, poduszki, samoloty i energia elektryczna;
- umowy sprzedaży praw.

Konwencja wiedeńska reguluje jedynie zagadnienia dotyczące formy i sposobu zawarcia umowy eksportowej oraz praw i obowiązków jej stron. Przepisy konwencji nie regulują natomiast kwestii związanych z ważnością samej umowy ani też jej skutków (za wyjątkiem skutków wynikających z ewentualnego naruszenia umownych praw i obowiązków przez sprzedającego lub kupującego).

b) zasada swobody kontraktowej

Zasada swobody kontraktowej, wyrażona w Konwencji wiedeńskiej, pozwala stronom umownie wyłączyć jej stosowanie (np. poprzez wybór jako prawa właściwego prawa państwa, które nie jest stroną konwencji lub ustanowienie jako właściwych przepisów kodeksu cywilnego państwa nie będącego stroną Konwencji). Istnieje również możliwość modyfikowania postanowień konwencyjnych poprzez wprowadzanie do umowy zasad lub rozwiązań odmiennych od przewidzianych w Konwencji.

c) forma umowy eksportowej

Konwencja wiedeńska nie przewiduje obowiązku zawierania umowy międzynarodowej sprzedaży towarów w określonej formie. Nie narzuca konieczności sporządzenia takiej umowy w formie pisemnej. Jako dowód na okoliczność zawarcia umowy i jej treści można powołać świadków. Jest to dość istotne uproszczenie w stosunku do bardziej restrykcyjnych w tym względzie przepisów prawa polskiego i austriackiego.

Jeżeli umowa sprzedaży, zawarta w formie pisemnej została opatrzona klauzulą ustanawiającą obowiązek zachowania takiej formy przy dokonywaniu zmian lub jej wypowiedzeniu, nie można dokonać zmian lub rozwiązać umowy w innej formie niż pisemna.

Za umowę sporządzoną w formie pisemnej uznaje się także umowę zawartą w formie wymiany dokumentów telegraficznie lub telexem. Nadal jednak – mimo powszechności stosowania tych form komunikacji – za spełniające wymóg pisemności nie uznawane są przekazy telefaksowe i dokonane pocztą elektroniczną.

d) zawarcie umowy eksportowej

Konwencja wiedeńska reguluje wyłącznie kwestię zawarcia umowy poprzez przyjęcie oferty, nie odnosi się do jej zawarcia przez negocjacje. Nie oznacza to jednak, że Konwencja nie znajdzie zastosowania do tych umów, których zawarcie poprzedzone zostało negocjacjami (a więc umów o wiele częściej spotykanych w praktyce, niż umowy zawierane w drodze prostego przyjęcia oferty) – sama Konwencja daje stronom swobodę w ustalaniu łączących je stosunków, a tym samym dopuszcza odmienne niż wskazane w niej sposoby zawierania umowy.

W rozumieniu Konwencji ofertą będzie oświadczenie woli, określające adresata oferty, zawierające wskazanie istotnych postanowień umowy (np. ilości i rodzaju towaru i jego ceny) oraz wskazujące stanowczy zamiar zawarcia umowy przez oferenta.

Konwencja nie przewiduje możliwości milczącej akceptacji oferty, stanowiąc, że przyjęciem oferty jest oświadczenie lub działanie adresata, wyrażające zgodę na przyjęcie oferty. W przypadku, gdy strony pozostają w stałych stosunkach handlowych i zgodnie z ustalonymi w trakcie współpracy zwyczajami uznają milcząco akceptację oferty, możliwe jest stosowanie takiej formy między dwiema stronami nawet wobec odmiennych postanowień Konwencji.

Zgodnie z Konwencją wiedeńską oferta staje się skuteczna z chwilą dotarcia do adresata. Może ona zostać odwołana o ile:

- nie została sformułowana w sposób pozwalający uznać ją jako nieodwołalną,
- nie wskazano w niej terminu przyjęcia oferty – w takim przypadku adresat oferty musi zostać powiadomiony o jej odwołaniu zanim wysłał oświadczenie o akceptacji złożonej oferty.

Istotną kwestią jest możliwość wprowadzania do oferty zmian lub uzupełnień. O ile nie naruszają one lub nie zmieniają definitywnie treści pierwotnej oferty, a oferent nie wyrazi bez zbędnej zwłoki swojego sprzeciwu wobec proponowanych zmian, umowę uważa się za zawartą, zaś jej podstawą staje się oferta z wprowadzonymi modyfikacjami. Istotne zmiany oferty, dokonane przez adresata oferty uznawane są za kontrofertę i wymagają akceptacji oferenta.

e) obowiązki stron umowy

Obowiązki nabywcy towaru ograniczają się do dokonania zapłaty za wydany towar jego odbioru oraz zbadania pod względem zgodności z wymogami ustalonymi w umowie. Ponadto kupujący powinien zgłosić sprzedającemu w rozsądnym terminie wszelkie zastrzeżenia co do towaru.

Katalog obowiązków sprzedającego jest znacznie szerszy i obejmuje dostarczenie towaru w ilości, jakości, rodzaju i opakowaniu ustalonych w umowie, wydanie kupującemu wszelkich dokumentów dotyczących przekazywanego towaru oraz przeniesienie na kupującego prawa własności. Konwencja Wiedeńska zawiera stosowane regulacje dotyczące czasu, miejsca i sposobu wykonania umowy przez sprzedającego.

Sprzedający odpowiada wobec kupującego za wszelkie wady (również i wady prawne) wydanego towaru. Wady te muszą istnieć w momencie wydania towaru, a więc przejścia na kupującego ryzyka. Podkreślić przy tym należy, że sprzedający będzie odpowiadać za wszelkie wady, które były mu znane lub o których nie mógł on nie wiedzieć, nawet jeżeli kupujący uchybi wskazanemu przez Konwencję terminowi powiadomienia sprzedającego o ich wykryciu.

f) przejście ryzyka

W przypadku, gdy strony nie ustalą umownie momentu przejścia ryzyka utraty, zniszczenia bądź uszkodzenia towaru, znajdują zastosowanie okresy wskazane w Konwencji. Zasadą jest przejście ryzyka na kupującego w chwili przejścia wydawanego mu towaru względnie z chwilą gdy sprzedający przedstawia mu towar do dyspozycji.

Jeżeli umowa przewiduje przewóz towarów i sprzedający nie został umownie zobowiązany do ich wydania w określonym miejscu, ryzyko przechodzi na kupującego z chwilą wydania towarów pierwszemu przewoźnikowi.

Jeżeli sprzedający był zobowiązany do wydania przewoźnikowi towaru w określonym miejscu, ryzyko przechodzi na kupującego dopiero z momentem wydania towarów przewoźnikowi we wskazanym miejscu. Bez znaczenia dla przejścia ryzyka jest możliwość umownego zastrzeżenia wydania dokumentów umożliwiających rozporządzanie towarem w innym terminie i miejscu.

g) ochrona prawna przy naruszeniu umowy

Wszelkie naruszenia umowy sprzedaży przez jedną ze stron uprawniają drugą stronę do wystąpienia z żądaniem wykonania umowy lub zapłaty odszkodowania, dają jej również niekiedy możliwość odstąpienia od umowy.

Naruszeniem umowy zgodnie z Konwencją ma miejsce gdy jedna ze stron w sposób zasadniczy została pozbawiona tego, czego zgodnie z zawartą umową miała prawo oczekiwać, chyba, że strona, której działanie doprowadziło do naruszenia, nie przewidziała takiego skutku swoich zachowań, a skutek ten byłby również nie do przewidzenia dla osoby rozsądnej, działającej w takich samych okolicznościach.

- żądanie wykonania umowy

Zastosowanie pierwszego ze wskazanych środków ochrony prawnej wymaga, zgodnie z postanowieniami Konwencji, wskazania stronie naruszającej ostatecznego, realnego terminu wykonania ciążącego na niej zobowiązania. W tym czasie przedsięwzięcie innych kroków jest niedozwolone, chyba że przed upływem wyznaczonego terminu strona naruszająca umowę powiadomi, iż terminu tego nie dochowa.

- odstąpienie od umowy

Odstąpienie od umowy przez jedną ze stron może nastąpić, w przypadku gdy druga ze stron nie wykonała któregośkolwiek z jej istotnych postanowień lub też, mimo uprzedniego wezwania do określonego działania (np. zapłaty ceny, odbioru lub wydania towaru, usunięcia wad towaru), działań takich nie podjęła.

Konwencja przewiduje w przypadku odstąpienia od umowy konieczność wzajemnego zwrotu tego wszystkiego, co strony sobie wzajemnie świadczyły.

Należy podkreślić, że w przypadku odstąpienia od umowy w mocy pozostają nadal te jej postanowienia, które odnoszą się do rozstrzygnięcia sporów oraz postanowienia (o ile zostały w umowie zawarte), które regulują wzajemne świadczenia stron na wypadek odstąpienia.

Możliwość odstąpienia od umowy przysługuje także w sytuacji, gdy jeszcze przed jej wykonaniem staje się oczywiste, że strona dopuści się istotnego naruszenia jej postanowień lub gdy sprzedający przekazuje po raz kolejny partię wadliwego towaru.

– odszkodowanie

Odszkodowanie zgodnie z postanowieniami Konwencji wiedeńskiej, może być traktowane jako osobny środek ochrony prawnej lub jako środek stosowany łącznie z innymi środkami (dopuszczalne będzie np. żądanie wykonania umowy i zgłoszenie roszczenia odszkodowawczego z tytułu strat poniesionych w wyniku nieterminowego wykonania umowy przez drugą ze stron).

Konwencja ustala bardzo szerokie pojęcie szkody, uznając, że obejmuje ona nie tylko rzeczywisty uszczerbek w majątku poszkodowanej strony (*damnum emergens*), ale również utracony zysk (*lucrum cessans*). Odszkodowanie nie może natomiast przewyższać straty, którą strona dochodząca odszkodowania przewidywała lub powinna była przewidzieć w chwili zawarcia umowy, w świetle okoliczności, które znała lub powinna była znać. Nadto strona poszkodowana powinna podjąć takie działania, które miałyby na celu ograniczenie strat. W przypadku ich zaniechania strona naruszająca umowę może zażądać obniżenia należnego odszkodowania o sumę, której utracie poszkodowany mógł zapobiec.

Przesłanką zwalniającą od obowiązku zapłaty odszkodowania jest wystąpienie siły wyższej. Zawarta w Konwencji definicja siły wyższej jest sformułowana szeroko. Konwencja stanowi że przyczyna nie wywiązania się z umowy ma być niezależna od strony naruszającej i nie można było od strony tej rozsądnie oczekiwać, że weźmie pod uwagę możliwość zaistnienia tej przeszkody w chwili zawarcia umowy lub też wymagać od niej uniknięcia bądź przewyciężenia tej przeszkody lub jej następstw (np. w przypadku klęsk żywiołowych lub innych nagłych i niespodziewanych zdarzeń lub zjawisk). Na stronie naruszającej ciąży jednak obowiązek powiadomienia swojego kontrahenta o zaistnieniu przeszkody.

5. Umowa sprzedaży według prawa austriackiego

Strony umowy eksportowej mogą zrezygnować ze stosowania do łączących ich stosunków Konwencji wiedeńskiej. Wymaga to odpowiedniego zapisu w łączącej je umowie. Decydując się na zawarcie umowy, dla której prawem właściwym będzie prawo austriackie, trzeba pamiętać o tym, że mimo podobieństwa do prawa polskiego w wielu miejscach prawo to odbiega od rozwiązań przyjętych przez polskiego ustawodawcę. Poniżej przedstawiono te zagadnienia które w sposób istotny odbiegają od polskich regulacji.

a) zastrzeżenie prawa własności

Konstrukcją zbliżoną, lecz nie tożsamą z instytucją znaną prawu polskiemu jest stosowane w umowach sprzedaży „zastrzeżenie prawa własności” (*Eigentumsvorbehalt*).

Istotą tej konstrukcji jest uprawnienie sprzedającego do zachowania prawa własności sprzedawanych towarów aż do momentu otrzymania pełnej zapłaty od kupującego. Zgodnie z przyjętym orzecznictwem pod pojęciem pełnej zapłaty rozumie się nie tylko uiszczenie ustalonej umownie ceny, ale również odsetek oraz kosztów powstałych po stronie sprzedającego w związku z opóźnieniem płatności przez kupującego.

Strony umowy sprzedaży mogą również ustalić, że kupujący będzie miał prawo przetwarzania towaru dostarczonego z zastrzeżeniem własności. Dokonanie przetworzenia może skutkować powstaniem współwłasności; w takim przypadku należy w umowie ustalić udziały we współwłasności. Można także ustalić, że sprzedający pozostanie wyłącznym właścicielem przetworzonego towaru, zaś kupującemu będzie przysługiwać prawo żądania zapłaty kosztów przetworzenia oraz różnicy między wartością towaru dostarczonego przez sprzedającego i towaru przetworzonego.

Trzeba pamiętać, że zastrzeżenie prawa własności wygasa z momentem dokonania pełnej płatności przez kupującego lub też w przypadku, gdy dostarczony towar zostanie przetworzony w taki sposób, że stanie się niesamodzielną częścią składową innego produktu (np. ze sprzedawanych cegieł zbudowany zostanie mur). W takiej sytuacji sprzedający może dochodzić wyłącznie odszkodowania w wysokości pełnej zapłaty.

Sprzedający, będący nadal właścicielem towaru, może liczyć się w praktyce nie tylko z przeobrażeniem dostarczonego towaru, ale również z jego wydaniem osobie trzeciej.

O ile strony jasno nie określiły obowiązków kupującego sprzedający będzie musiał odebrać i przewieźć nieopłacony towar na własny koszt. Powstałe w ten sposób koszty sprzedającego winny zostać pokryte przez kupującego. Należy również mieć na uwadze fakt, że czynności zmierzające do odebrania towaru wydanego przez kupującego osobie trzeciej w dobrej wierze spowodować mogą wystąpienie przez tę osobę przeciwko sprzedającemu z pozwem o naruszenie posiadania.

Typowa, prosta klauzula zastrzeżenia prawa własności (bez dodatkowych, wskazywanych wyżej zastrzeżeń) brzmi:

„Do momentu dokonania pełnej zapłaty towar pozostaje własnością sprzedającego. Dalsze przetwarzanie lub zbycie towaru dopuszczalne jest wyłącznie po uprzednim uzyskaniu pisemnej zgody sprzedającego”.

b) propozycja ceny

Kolejną instytucją często wykorzystywaną przez przedsiębiorców austriackich jest tzw. propozycja ceny (*Kostenvorschlag*). Instytucja ta znajduje zastosowanie w przypadku, gdy sprzedający sam wytwarza lub ma wytworzyć zgodnie z umową określone towary, a następnie je sprzedaje. W swojej ofercie cenowej przedsiębiorca zobowiązany jest do przedstawienia pełnego wykazu spodziewanych kosztów, z rozbiciem na koszty materiału, pracy i pozostałe wydatki ponoszone przy wytworzeniu określonego produktu.

Propozycję ceny należy odróżnić od oferty zawierającej ustalenie ceny ryczałtowej (nie zawierające wskazówek co do podstaw wyliczenia ceny) lub wskazanie kosztu szacunkowego (czyli przybliżonej i niewiążącej wyceny produktu).

Propozycja ceny w stosunkach pomiędzy przedsiębiorcami pozostaje – mimo zawarcia umowy – niewiążąca, chyba że strony wyraźnie zastrzegą jej moc wiążącą w umowie. Brak takiego zastrzeżenia jest bardzo ryzykowny dla zamawiającego, jako że ponosi on ryzyko związane z powstaniem dużo wyższych kosztów. Należy jednak wskazać, że podwyższenie kosztów wynikające z działań sprzedającego, zbędnych dla wytworzenia towaru, obciążają tego ostatniego.

Sprzedający powinien niezwłocznie poinformować drugą stronę o możliwości podwyższenia ustalonych umownie kosztów (zgodnie z orzecznictwem sądów austriackich przedsiębiorca, pod rygorem nie uznania kosztów dodatkowych, powinien poinformować swojego kontrahenta w przypadku, gdy podwyższenie przekracza 15% ustalonej uprzednio kwoty).

W przypadku nadania propozycji cenowej mocy wiążącej, przekroczenie ustalonych kosztów wytworzenia rzeczy nie powoduje obowiązku zapłaty podwyższonej ceny. Jedynym wyjątkiem od wskazanej reguły będzie konieczność uiszczenia przez kupującego kosztów dodatkowych, które powstały za jego przyczyną (np. kosztów nie uzgodnionych uprzednio umownie zmian czy poprawek, nie wynikających z wad rzeczy, ale z preferencji kupującego).

Osobną, nieuregulowaną prawem kwestią jest ewentualna odpłatność za sporządzenie propozycji ceny. W praktyce przyjmuje się, że można zażądać zapłaty, o ile przygotowanie propozycji wiązało się z koniecznością poniesienia znacznych nakładów na prace przygotowawcze (np. pomiary, wyliczenia, sporządzenie planów).

W przypadku zawierania umowy, w której cena ustalana jest w oparciu o propozycję ceny, sugeruje się uwzględnienie w niej postanowienia o sposobie pokrycia kosztów przygotowania propozycji.

c) ogólne warunki umów

W kontaktach handlowych, szczególnie wśród większych austriackich przedsiębiorstw, dość często praktykowane jest zawieranie umów, zawierających odesłanie do ogólnych warunków umów (*Allgemeine Geschäftsbedingungen* – AGB), stosowanych przez dany podmiot gospodarczy.

Sam fakt przekazania przez partnera treści ogólnych warunków umów stosowanych przez niego w kontaktach z partnerami zagranicznymi nie wystarczy do uznania ich za obowiązujące w danym stosunku umownym. Zawierając umowę strony muszą jasno wskazać czy i w jakim zakresie odwoływać się będą do warunków stosowanych przez jedną z nich.

Wszelkie postanowienia ogólnych warunków umów, bez istotnej przyczyny pogarszające pozycję drugiej strony lub sprawiące, że wzajemne świadczenia pozostają w rażącej dysproporcji, są uznawane za nieważne jako naruszające dobre obyczaje. To czy dane postanowienie rzeczywiście narusza dobre obyczaje, czy też naruszenie to jest subiektywnym odczuciem strony, rozstrzygnąć może wyłącznie sąd. Należy mieć na uwadze fakt, że sąd badając dopuszczalność stosowania poszczególnych regulacji ogólnych warunków umów będzie brać pod uwagę nie tylko sam stosunek umowny stron, lecz również specyfikę danej branży i ogólnie przyjęte zwyczaje handlowe.

Ogólne warunki umów powinny być jasno i precyzyjnie formułowane. Zgodnie z linią orzecniczą sądów austriackich wszelkie niejasności interpretowane są na niekorzyść tej strony, która zaproponowała lub włączyła do umowy postanowienie sformułowane w niejasny sposób.

d) rękojmia, gwarancja, odpowiedzialność za szkodę kontraktową, odpowiedzialność za produkt

Wszystkie instytucje prawa wymienione wyżej ukształtowane są w prawie austriackim w zasadzie w podobny sposób jak w prawie polskim. Występujące drobne, lecz istotne różnice (np. co do terminów przedawnienia) mogą mieć znaczenie dla polskich przedsiębiorców, decydujących się na poddanie stosunku umownego reżimowi prawa austriackiego.

- rękojmia (*Gewährleistung*)

W ramach rękojmi podmiot jej udzielający (sprzedawca) odpowiada za wady produktu, również ukryte, istniejące już w momencie wydania go kupującemu.

Odpowiedzialność z tytułu rękojmi jest wyłączona, o ile wady powstaną już po wydaniu rzeczy kupującemu.

Termin dochodzenia roszczeń przez kupującego wynosi w prawie austriackim w przypadku rzeczy ruchomych 2 lata od daty zakupu, w przypadku nieruchomości – 3 lata.

– gwarancja (Garantie)

Gwarancja jest dobrowolnym zobowiązaniem producenta lub sprzedawcy do przejęcia odpowiedzialności w przypadku wystąpienia zdarzeń określonych w umowie gwarancyjnej. Sam zakres odpowiedzialności z tytułu gwarancji odnosi się w zasadzie do jakości sprzedawanego towaru, jednakże zarówno jej zakres, jak i katalog zdarzeń mogących uprawniać do wystąpienia z roszczeniem gwarancyjnym pozostawiony został swobodnemu uznaniu stron. Dopuszczalne jest tym samym uzależnienie możliwości wystąpienia odpowiedzialności z tytułu gwarancji od określonych zachowań kupującego (np. korzystania wyłącznie z autoryzowanych serwisów producenta itp.).

Termin dochodzenia roszczeń z tytułu gwarancji jest określony wyłącznie w umowie gwarancyjnej.

– odpowiedzialność odszkodowawcza (Schadenersatz)

Podstawową przesłanką powstania odpowiedzialności odszkodowawczej jest wyrządzenie szkody w wyniku zawinionego lub lekkomyślnego działania sprawcy. Austriacki Kodeks cywilny (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch – ABGB*), podobnie jak polski KC wyróżnia odpowiedzialność kontraktową i deliktową. W przypadku naruszenia przez jedną ze stron postanowień umowy (np. poprzez niedotrzymanie ustalonych umownie terminów, warunków dostaw, jakości dostarczanych produktów), druga ze stron ma prawo do żądania odszkodowania lub, po bezskutecznym upływie wyznaczonego przez nią terminu na zaniechanie naruszeń, odstąpienia od umowy.

Odpowiedzialność deliktowa ukształtowana jest w podobny sposób jak w prawie polskim. W przypadku producenta lub sprzedawcy odpowiedzialność nie dotyczy tylko czynów własnych, lecz rozciąga się na działanie lub zaniechanie osób przybranych do pomocy. Odszkodowanie obejmuje zarówno samą szkodę, jak i jej następstwa (tzw. *Folgeschaden*).

Przedawnienie roszczeń następuje po 3 latach od chwili powzięcia przez poszkodowanego informacji o szkodzie i jej sprawcy, jednakże w każdym przypadku z upływem 30 lat od wystąpienia szkody.

– odpowiedzialność za produkt (Produkthaftung)

Odpowiedzialność za produkt obejmuje wyłącznie szkody następcze wynikające z wady bądź cechy produktu, nie obejmuje natomiast szkody w nim powstałej. Dodatkowo w ramach tej odpowiedzialności można dochodzić wyłącznie odszkodowania za szkody powstałe na osobach jak również za uszkodzone rzeczy, należące do osób prywatnych – wyłączone jest natomiast dochodzenie z tego tytułu szkód rzeczowych, powstałych na majątku przedsiębiorstw zarobkowych. Odpowiedzialność spoczywa na producencie (w przypadku, gdy jego przedsiębiorstwo ma siedzibę w jednym z państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego – czyli od maja 2004 roku również Polski) lub na importerze, który jako pierwszy wprowadził dany produkt na rynek państw EOG.

Termin dochodzenia roszczenia wynosi 3 lata od momentu powzięcia informacji o szkodzie i jej sprawcy, jednakże w każdym przypadku przedawnienie następuje po 10 latach od wystąpienia szkody.

6. Umowa dystrybucji w prawie austriackim

Dystrybucja towarów określonych producentów (*Generalvertretung*) jest uznawana w prawie austriackim za jedną z form przedstawicielstwa.

Tak jak w przypadku umów przedstawicielskich, prawo austriackie przewiduje minimalne standardy dla umów o dystrybucję. Umowa taka, zgodnie z przyjętą praktyką, jest z zasady umową wieloletnią, dlatego też zakres minimalnej ochrony przewiduje m. in. zachowanie ustawowych terminów wypowiedzenia i roszczenia odszkodowawcze podmiotu dokonującego zawodowo dystrybucji towarów.

Sama umowa powinna uwzględniać wszystkie te elementy, które stanowią o jej różnicach w stosunku do umowy przedstawicielskiej. Dystrybutor – w przeciwieństwie do przedstawiciela handlowego – prowadzi sprzedaż otrzymywanych od producenta towarów w swoim imieniu i na swój rachunek. Nie może zaciągać zobowiązań w imieniu producenta i reguluje należności za dystrybuowany towar niezależnie od faktu, czy udało mu się go sprzedać. Producent powinien przekazać mu uprawnienie do wykorzystywania swojego znaku towarowego na określonym umownie terytorium. Sugeruje się również wprowadzenie do umowy dystrybucyjnej ustaleń dotyczących reklamy i promocji towaru (co dystrybutor powinien zapewniać we własnym zakresie i na własny koszt), a także postanowień dotyczących poziomu sprzedaży i ewentualnych usług serwisowych. Umowy dystrybucyjne są z reguły umowami o charakterze wyłącznym. Na podstawie wieloletniej umowy dystrybucyjnej strony zawierają – w miarę potrzeb i zgodnie z ustaleniami umowy ramowej – umowy sprzedaży kolejnych partii towaru. Należy pamiętać, że w przypadku, gdy z przyczyn leżących po stronie producenta (nieterminowość dostaw, niska jakość produkcji, zła organizacja zbytu) dystrybutor nie może dokonywać dalszej sprzedaży, producent – nawet w oparciu o umowę ramową – nie ma instrumentów prawnych, mogących przymusić go do nabywania kolejnych partii towaru.

Część III

Prawo celne, akcyza, podatek VAT

Najbardziej istotną z punktu widzenia eksportera wprowadzającego na rynek austriacki swoje produkty jest informacja, że zgodnie z austriackimi przepisami zdecydowana większość przedstawionych poniżej obowiązków obciąża importera towaru. Dotyczy to nie tylko konieczności zgłoszenia towaru do odprawy celnej, ustalenia najbardziej korzystnej procedury, uzyskania wymaganych zezwoleń importowych, ale też i opodatkowania podatkiem VAT i akcyzą (o ile zajdzie taka konieczność) oraz odpowiedniego oznakowania towarów.

Po przystąpieniu Polski do UE szereg wskazanych poniżej rozwiązań prawnych, stosowanych przez stronę austriacką wobec państw nie będących członkami Unii przestanie mieć zastosowanie. Dotyczy to m. in. procedur celnych, kontyngentów, ceł preferencyjnych itp. Eksporterzy polscy będą mogli sami dokonywać odpraw celnych (zniknie konieczność korzystania z usług importera – aczkolwiek możliwość taka nadal pozostanie, będzie to jednak kwestią wyboru, nie zaś przymusu) i być stroną postępowań administracyjnych w wielu dziedzinach, związanych z wwozem towarów na austriacki obszar celny.

1. Prawo celne

a) stosowane przepisy celne

Z chwilą swojego przystąpienia do Unii Austria przyjęła system celny tej organizacji. Taryfa celna oparta jest na TARIC – zintegrowanej taryfie celnej Unii Europejskiej.

Przeciętna stawka celna w tym systemie wynosi 3,5% dla produktów pochodzących spoza UE, jednakże w przypadku niektórych towarów stawka wzrasta (np. stawka celna w przypadku maszyn biurowych i samochodów osobowych wynosi ok. 10%). Szczegółowe informacje dotyczące stawek celnych oraz stosowanej zunifikowanej nomenklatury celnej dostępne są na stronie internetowej: www.taric.com lub na stronach http://europa.eu.int/comm/taxation_customs.

b) cła preferencyjne

Warunki dla ceł preferencyjnych na towary pochodzące z krajów rozwijających się określa Generalized System of Preferences (GPS) oraz, dodatkowo, szereg porozumień między krajami UE a krajami rozwijającymi się.

Na początku l. 90-tych UE zawarła z państwami Europy Środkowo-Wschodniej szereg umów, na mocy których artykuły przemysłowe i rzemieślnicze zostały zwolnione z cła, dla produktów rolnych przyznano zaś kontyngenty ulgowe.

Aby skorzystać z ceł preferencyjnych należy przedstawić stosowne świadectwo pochodzenia określonego towaru. Ustalenia, czy cła preferencyjne obowiązują na dany produkt, można dokonać pod adresem internetowym http://europa.eu.int/comm/taxation_customs/origin

c) kontyngenty

W przypadku importu niektórych towarów (szczególnie: surowców, części zamiennych, chemikaliów i elektroniki), których większa lub nielimitowana ilość mogłaby doprowadzić do zachwiania unijnego rynku, wprowadzono kontyngenty. Import na rynki unijne w ramach kontyngentu odbywa przy zastosowaniu stawki zerowej, natomiast w przypadku przekroczenia określonego na dany rok pułapu zastosowanie mieć będzie stawka rosnąca. Ustalenie, czy pułap na dany produkt został już osiągnięty i jaka obowiązuje w danym momencie stawka celna na określone produkty możliwe jest pod adresem internetowym http://europa.eu.int/comm/taxation_customs/databases Informację taką można również uzyskać można w Austrii w Urzędzie Celnym w Suben, posiadającym bezpośrednie łącze z Brukselą lub w Głównym Urzędzie Celnym w Wiedniu (*Hauptzollamt Wien*) tel. (00431)795903200.

d) zakaz importu

Źródłem zakazów mogą być sankcje międzynarodowe, ograniczenia wynikające z zawartych przez Austrię umów międzynarodowych lub odpowiednie regulacje prawa wewnętrznego. Zakazy lub ograniczenia przywozu dotyczą głównie chronionych gatunków roślin i zwierząt, produktów zabronionych ze względu na konieczność ochrony życia lub zdrowia ludzkiego, zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego i ochrony własności intelektualnej i dotyczyć mogą np. niektórych produktów spożywczych i leków, antyków, broni i amunicji itp.

e) wwóz czasowy

Towary przewożone w tranzycie przez terytorium Austrii oraz produkty (próbki towarów) przeznaczone wyłącznie do demonstracji, np. wystawiane na targach, nie podlegają ocłeniu. Urząd celny może jednak nałożyć zabezpieczenie w wysokości odpowiadającej wysokości należnego za dany produkt cła.

f) procedury

Procedury celne oparte są przede wszystkim na regulacjach zawartych w austriackim Kodeksie celnym oraz rozporządzeniach wykonawczych do wskazanego aktu prawnego.

Zgodnie ze wskazanymi regulacjami podstawowym obowiązkiem jest zgłoszenie towaru do odprawy celnej, przy czym zgłoszenie powinno pochodzić od podmiotu będącego rezydentem Unii (może to być np. pełnomocnik eksportera). Zgłoszenia dokonuje się w zasadzie pisemnie, na specjalnych formularzach, jednakże w przypadku odprawy partii towarów o wartości nie przekraczającej 1.000 EUR wystarczające będzie zgłoszenie ustne.

W przypadku regularnego wysyłania, co najmniej kilkakrotnie w ciągu miesiąca, do Austrii kolejnych partii towarów można rozważyć poddanie się tzw. procedurze uproszczonej. Zastosowanie jej jest możliwe wyłącznie w przypadku uzyskania pozytywnej decyzji indywidualnej austriackiego Głównego Urzędu Celnego. Procedura ta przewiduje zbiorcze zgłaszanie wszystkich wwozów, dokonanych w danym miesiącu kalendarzowym, bezpośrednio w Głównym Urzędzie Celnym w Wiedniu, przy czym należy również samodzielnie dokonać obliczenia należnego cła i we wskazanym terminie przelać je na konto urzędu.

Zbiorcze zgłaszanie (tzw. *Sammelantrag*) skutkuje zaniechaniem dokonywania odpraw wszystkich wwożonych partii towarów bezpośrednio na granicy, nie stanowi jednak podstawy do zwolnienia od ewentualnych kontroli celnych.

Przy przywozie towarów pochodzących spoza UE należy okazać następujące dokumenty:

- deklaracja celna,
- opis towaru (waga, rozmiary, ilość, kraj pochodzenia, odbiorcy etc.),

- dwie kopie faktur,
- airwaybill lub bill of Lading ,
- świadectwo pochodzenia (w przypadku towarów, na które stosowane są cła preferencyjne),
- dodatkowe, wymagane dokumenty, w zależności od wymagań służb celnych i od rodzaju przewożonych towarów (np. dokumenty weterynaryjne, świadectwa kontroli jakości, zezwolenia importowe itp.),

g) cła antydumpingowe

Cła antydumpingowe są stosowane w przypadku, gdy cena importowanego towaru jest niższa od porównywalnej ceny takiego towaru, obowiązującej w kraju, z którego towar ten wyeksportowano.

Wniosek o ustalenie cła antydumpingowego na towary pochodzące od konkretnego producenta z określonego kraju lub towary z określonego kraju lub krajów zgłosić może każda osoba fizyczna lub prawna, działająca w imieniu producentów z danej branży. Wniosek musi być poparty przez co najmniej połowę producentów danej branży z obszaru UE. W praktyce najczęściej wnioski takie składane są przez europejskie związki producentów danej branży. Wniosek jest składany w Komisji Europejskiej, która w określonym czasie winna wydać decyzję o konieczności nałożenia ceł antydumpingowych lub umorzyć postępowanie. Komisja może wydać również decyzję zastosowaniu środków tymczasowych – w takim przypadku służby celne UE uprawnione są do pobierania zabezpieczenia w wysokości odpowiadającej wysokości tymczasowo ustalonego cła antydumpingowego. Komisja ma również prawo, zamiast nakładania ceł, odebrać od wytwórcy lub eksportera zapewnienie, że ograniczy on swój eksport do Unii w taki sposób (tzw. zobowiązanie ilościowe) lub ustali cenę na takim poziomie (tzw. zobowiązanie cenowe), że wprowadzenie ceł nie będzie konieczne.

Cła antydumpingowe nakładane są na okres 5 lat. Na liście towarów obłożonych cłami antydumpingowymi spośród produktów pochodzących z Polski znajdują się obecnie nici propylenowe.

Podobne procedury jak przy cłach antydumpingowych obowiązują w przypadku ceł wyrównawczych (kompensacyjnych) nakładanych na towary, których produkcja w kraju pochodzenia jest subwencjonowana, przy czym subwencje te mogą odnosić się zarówno do samej produkcji, jak też eksportu i przewozu towarów. W praktyce cła wyrównawcze nakładane są dużo rzadziej niż cła antydumpingowe.

h) regulacje weterynaryjne i fitosanitarne

Wwóz roślin i zwierząt na teren Austrii odbywa się wyłącznie poprzez wyznaczone i przystosowane do dokonywania odprawy tego rodzaju transportów przejścia graniczne.

Przy wwozie zwierząt lub roślin należy mieć dokumenty potwierdzające dokonanie wymaganych badań weterynaryjnych lub fitosanitarnych; należy również liczyć się z możliwością zalecenia przez służby celne wykonania badań (np. w przypadku jakichkolwiek wątpliwości co do stanu zwierząt) na miejscu w Austrii.

Przy transporcie żywych zwierząt należy zwrócić uwagę na zapewnienie właściwych warunków przewozu (ilość zwierząt w danym transporcie, przerwy w przewozie, zapewnienie świeżej wody itp.). Regulacje austriackie w tej mierze są nie tylko bardzo szczegółowe niż regulacje polskie, ale i bardziej rygorystycznie przestrzegane. Naruszenie przepisów będzie skutkowało nie tylko nałożeniem wysokiej kary, ale również może doprowadzić do umieszczenia zwierząt – na koszt podmiotu, który nie dopilnował zapewnienia im właściwych warunków prze-

wozu – pod opieką weterynarza, do czasu, gdy odzyskają siły, a ich właściciel zorganizuje im transport w odpowiednich warunkach.

2. VAT i akcyza

O ile cła we wszystkich krajach UE są jednolite, to podatek VAT i podatek akcyzowy, nadal zachowują szereg odrębności, wynikających z wewnętrznych unormowań prawnych.

W ramach planowanej i przygotowywanej obecnie reformy systemu podatkowego (dotychczasowy austriacki system podatkowy nie jest odbierany jako szczególnie przejrzysty i spójny, zaś ilość podatków pośrednich i bezpośrednich oraz opłat, przewidzianych w tym systemie wynosi ok. 90) podatki mają ulegać zmianom. Zakładać należy, że już w bliskim czasie zarówno w regulacjach dotyczących podatku akcyzowego jak i VAT zachodzą będą istotne zmiany.

Komisja Europejska zaleciła Austrii m. in.

- modernizację systemu VAT, a w szczególności dopracowanie i ujednoczenie regulacji dotyczących zwolnienia lub zmniejszenia należności z tego tytułu;
- wprowadzenie docelowo zasady opodatkowania podatkiem VAT w kraju pochodzenia;
- konieczność podjęcia prac nad regulacjami dotyczącymi podatku akcyzowego od energii i pojazdów mechanicznych;
- zharmonizowanie regulacji dotyczących opodatkowania akcyzą tytoniu i alkoholu.

a) podatek akcyzowy

Pobór podatku akcyzowego leży od momentu przystąpienia Austrii do UE wyłącznie w gestii urzędów celnych – zarówno w przypadku opodatkowywania towarów importowanych, jak i towarów wytwarzanych i wprowadzanych do obrotu na terytorium Austrii.

Zasadą jest, że podatnik sam oblicza i odprowadza należny podatek akcyzowy – bez uprzedniej decyzji organu podatkowego. Organ podatkowy sam dokonuje naliczenia należnego podatku jedynie w przypadku, gdy nie został on zapłacony lub też gdy został naliczony i odprowadzony w niewłaściwej wysokości.

Opodatkowaniu podatkiem akcyzowym (tzw. *Verbrauchssteuer*; w przypadku poszczególnych towarów podatek ten przyjmuje różne nazwy) podlega, obrót następującymi towarami:

- tytoń,
- oleje mineralne,
- piwo,
- wina musujące,
- inne produkty alkoholowe.

Charakter podatku akcyzowego mają, zgodnie z wewnętrznym prawem austriackim, również inne podatki (np. istnieje opodatkowanie akcyzą pojazdów mechanicznych, reklamy, ubezpieczeń; do 2001 r. istniał również podatek akcyzowy od napojów i lodów).

Stawki podatku akcyzowego wahają się zasadniczo od 5 do 15%, jednakże w niektórych przypadkach podatek ten może być wyższy (np. podatek od pojazdów mechanicznych, tzw. NOVA, może sięgać, w zależności od rodzaju pojazdu, do 16%, zaś w przypadku niektórych rodzajów czynności ubezpieczeniowych podatek ten może wynosić do 50%).

Informacje na temat podatków akcyzowych od poszczególnych produktów uzyskać można pod adresem internetowym austriackiego Ministerstwa Finansów www.bmf.gv.at.

b) podatek VAT

W austriackim systemie podatkowym funkcjonuje obok podatku od wartości dodanej (*Umsatzsteuer – Ust, Mehrwertsteuer – MWSt*) również podatek VAT od produktów wprowadzanych na austriacki obszar celny (*Einfuhrumsatzsteuer*), o stawkach podatkowych odpowiadających stawkom podatku VAT.

Regulacje dotyczące VAT zawarte są w ustawie o podatku od wartości dodanej (*Umsatzsteuergesetz* z 1994 r.).

Importer ubiegać się może o zwrot (względnie potrącenie) podatku VAT od produktów wprowadzanych na austriacki obszar celny w przypadku, gdy wprowadzony towar został zbyty .

Obowiązek podatkowy importera powstaje w miesiącu, w którym dany towar został wprowadzony na rynek austriacki, z tym że dla tego rodzaju podatku VAT organem podatkowym jest urząd celny, nie zaś urząd podatkowy.

Stawka podstawowa VAT wynosi 20%, zaś stawka obniżona – 10%. Stawką obniżoną opodatkowane są produkty rolne, żywność, przewozy pasażerskie i najem nieruchomości o wyższym standardzie. Stawkę zerową stosuje się w przypadku eksportu, przewozów lotniczych i usług związanych z importem i eksportem. Zwolnione od podatku są m. in. usługi medyczne, usługi bankowe i najem.

Informacje na temat podatku VAT uzyskać można pod adresem internetowym austriackiego Ministerstwa Finansów www.bmf.gv.at

Część IV

Standardy i wymogi techniczne, zamówienia publiczne

1. Standardy i wymogi techniczne

a) znak CE

Znak CE jest używany jest przy oznaczaniu następujących rodzajów towarów:

- maszyny,
- materiały budowlane,
- urządzenia telekomunikacyjne,
- sprzęt medyczny,
- niektóre artykuły sportowe,
- zabawki,
- materiały wybuchowe,
- urządzenia elektryczne i elektroniczne,
- jachty,
- produkty bhp,
- urządzenia ciśnieniowe (np. boilery do wody),
- urządzenia dźwigowe (windy).

Umieszczenie oznaczenia CE na produkcie potwierdza spełnienie pewnych podstawowych wymagań bezpieczeństwa, określonych przez dyrektywy wspólnot europejskich. Znak CE nie jest znakiem jakości ani pochodzenia produktu.

Oznaczenie CE może zostać umieszczone przez producenta lub przez podmiot importujący dany rodzaj towaru do Austrii (Importera). Procedura prowadząca do umieszczenia oznaczenia różni się w przypadku poszczególnych kategorii produktów. Niekiedy do uzyskania oznaczenia wystarczy wystawienie deklaracji producenta, w innych przypadkach konieczne jest badanie produktu przez wyspecjalizowane jednostki (tzw. jednostki notyfikowane). Producent z Polski może skorzystać z usług jednostek notyfikowanych działających w dowolnym kraju członkowskim, nie koniecznie w Austrii.

W przypadku wielu produktów najprostszym sposobem spełnienia wymagań wspólnotowych jest produkcja oparta na technicznych normach zharmonizowanych. Normy te przyjęte przez europejskie organizacje normalizacyjne są dostępne zarówno w Austrii i Polsce (normy PN-EN). Ich numery są identyczne w obu krajach.

Produkty oznaczone znakiem CE mogą być sprzedawane i kupowane we wszystkich krajach Unii bez konieczności poddawania ich dalszej kontroli w kraju przeznaczenia.

Produkt, który nie został właściwie oznakowany, może zostać wwieziony do Austrii, jednakże jego austriacki importer winien przed wprowadzeniem go na tamtejszy rynek dopełnić niezbędnych czynności związanych z umieszczeniem oznaczenia.

Więcej informacji na temat oznaczenia CE można uzyskać w ośrodkach Euro Info Centre, których adresy znajdują się na końcu niniejszej broszury.

b) obowiązkowe normy i standardy techniczne

Określone produkty (głównie art. spożywcze, wino, tekstylia i chemikalia) muszą spełniać wymogi dotyczące oznakowania i opakowania.

Bardzo szczegółowym normom podlega np. sposób oznaczania żywności, uregulowany w rozporządzeniu o oznaczaniu produktów żywnościowych, nie przeznaczonych do dalszego przetwarzania, wydanym na podstawie dyrektywy UE o numerze 2000/13/EC.

Oznaczenie produktów żywnościowych, zgodnie ze wskazanym powyżej rozporządzeniem, musi być trwałe, czytelne, umieszczone w sposób stały na produkcie. Etykieta nie może być zaślōnięta lub zaklejona ani też oddzielona od produktu. Etykiety produktów żywnościowych winny być w języku niemieckim.

Minimalny katalog danych umieszczanych na etykietach zawiera określenie produktu, nazwę i adres producenta lub importera lub też podmiotu, który produkt przepakowywał. Wskazać też należy kraj pochodzenia, w przypadku, gdy produkt wprowadzany jest na rynek austriacki bezpośrednio z państwa trzeciego; jeżeli towar sprowadzany jest z innego państwa Unii, nie ma wymogu określenia kraju pochodzenia. Na opakowaniu winna też znaleźć się informacja o ilości produktu w opakowaniu, jego składzie, warunkach przechowywania i sposobie korzystania. Kolejnym elementem niezbędnym jest wskazanie trwałości produktu (w przypadku produktów łatwo ulegających zepsuciu, należy skorzystać z formuły „spożyć do ...” („verbrauchen bis ...”), natomiast przy innych produktach wystarczy wskazanie daty dziennej, miesięcznej lub rocznej – zależnie od trwałości produktu). Nie ma obowiązku podawania wartości odżywczych produktu. Zgodnie jednak z dyrektywą 90/496/EEC oraz wydanym na jej podstawie rozporządzeniem z 1995 r. o oznaczaniu wartości odżywczych produktów spożywczych, o ile producent lub importer zdecyduje się na podanie takich wartości na etykiecie, musi uczynić to zgodnie ze wskazanym rozporządzeniem, regulującym m. in. kolejność wykazywanych na etykiecie produktów odżywczych, sposób jej umieszczenia, a także określającym niedopuszczalne informacje dotyczące produktu.

Towary, które nie są przeznaczone dla indywidualnych konsumentów, nie muszą być znakowane indywidualnie. Wystarczające będzie dotarczenie do partii produktów (lub do opakowań zbiorczych) informacji o producencie, dacie przydatności do spożycia i określenia produktu.

W przypadku innych produktów przepisy dotyczące oznakowania nie są aż tak szczegółowe. Nie ma do chwili obecnej wymogu oznaczania produktu w języku niemieckim. W przypadku tekstyliów np. istotne będzie jedynie podanie instrukcji prania ubrania.

Produkty niewłaściwie oznakowane mogą być wprowadzane na austriacki obszar celny. Obowiązek zapewnienia właściwego oznakowania przed ich umieszczeniem na rynku spoczywa na austriackim importerze towaru.

Wprowadzając produkt na rynek austriacki należy pamiętać, by spełniał on określone, przyjęte na tym rynku normy. Kwestia ich ustalenia dla konkretnego produktu może okazać się dość uciążliwa. Ustalić należy, czy zastosowanie w danym przypadku znajdują normy unijne (wydane w celu uszczegółowienia przepisów stosownej dyrektywy), czy też wewnętrzne normy austriackie. Należy mieć przy tym na względzie, że ok. 90% norm austriackich ma charakter fakultatywny. W wielu branżach normy takie traktowane mogą być jednak przez producentów i pośredników jako obowiązujące.

Przy Austriackim Instytucie Norm (*Österreichisches Normungsinstitut* – ON; Heinestr. 38, Postfach 130, 1021 Wien, tel. 0043121300613) działa punkt informacyjny (ON InfoPoint), który odpłatnie udziela wszelkich informacji dotyczących norm obowiązujących w Austrii i w Unii.

Standardy austriackie ustalane są przez wskazany powyżej instytut i obejmują m. in. takie dziedziny jak budownictwo, produkcję żywności, produkcję sprzętu medycznego, przemysł chemiczny, ochronę środowiska czy gospodarkę odpadami.

c) procedury dopuszczenia do obrotu określonych towarów (leki, żywność)

Wprowadzenie na rynek austriacki leków jest w opinii importerów tego rodzaju produktów znacznie ograniczone. Wnika to z konieczności uzyskania dodatkowego zatwierdzenia, niezależnego od posiadania dopuszczenia leku do obrotu. Zatwierdzenie takie wydawane jest przez Związek Austriackich Ubezpieczycieli (*Hauptverband der Österreichischen Versicherungssträger* – organizację skupiającą zakłady ubezpieczeniowe). Stosowane w postępowaniu o dopuszczenie procedury są skomplikowane i mało przejrzyste, szczególnie dla podmiotów z innych krajów. Dopiero uzyskanie takiego zatwierdzenia daje możliwość zaistnienia na rynku leków, gdyż lek dopuszczony przez HÖV wciągany jest na listę leków refundowanych.

Uzyskanie dopuszczenia środków żywności na rynku austriackim jest wprawdzie nieco mniej skomplikowane niż procedury dotyczące leków, tym niemniej, szczególnie wobec rosnącej nieufności konsumentów (np. w związku z epidemią BSE) zostały ostatnio zaostrzone.

Instytucją właściwą dla wydawania zezwoleń importowych i dopuszczania konkretnych produktów na rynek austriacki jest Agrar Markt Austria (AMA, Dresdnerstr. 70, 1200 Wien, tel. 004313315100). Trzeba mieć jednak na względzie istnienie innych instytucji, nadzorujących, już wprowadzone na rynek austriacki, produkty żywnościowe. W połowie 2002 roku powołano do życia Agencję Zdrowia i Bezpieczeństwa Żywnościowego (*Agentur für Gesundheit und Ernährungssicherheit*) oraz Urząd Federalny Bezpieczeństwa Żywnościowego (*Bundesamt für Ernährungssicherheit*). Urząd Federalny nadzoruje właściwe wykonywanie obowiązujących regulacji prawnych przez wszystkie uczestniczące w obrocie produktami spożywczymi podmioty, zaś agencja przeprowadza badania i opiniuje produkty spożywcze.

d) przepisy dotyczące opakowań (odpowiedzialność za recykling opakowań)

Problematyka ochrony środowiska jest przedmiotem bardzo szczegółowych regulacji i wszelkie związane z tym kwestie (łącznie np. z wymogiem sortowania odpadów) są bardzo rygorystycznie w Austrii przestrzegane.

Stosowne przepisy znajdują się w szeregu austriackich aktów normatywnych wyższego rzędu, oraz rozporządzeń (głównie – rozporządzeń Ministra rolnictwa i środowiska dotyczące zakazu używania określonych rodzajów opakowań, sposobu utylizacji opakowań itp.).

Podstawową zasadą, stosowaną przez austriackiego ustawodawcę, niezależnie od faktu, czy dane ograniczenia wynikają z ustaw, czy też uszczegółowione zostały w rozporządzeniu, jest nałożenie na podmiot wprowadzający do obrotu określone, uznane za zagrażające środowisku substancje obowiązek usunięcia i utylizacji danego materiału i przywrócenia stanu poprzedniego – niezależnie od ewentualnej odpowiedzialności karnej za zanieczyszczenie środowiska a także obowiązek zapłaty odszkodowania, o ile działania te doprowadziły do powstania szkody.

Ze względu na ilość przepisów, wprowadzając konkretny produkt na rynek austriacki należy sprawdzić dopuszczalność użycia określonego rodzaju opakowania, jak również upewnić się, czy sam produkt nie zawiera substancji, których dopuszczalność użycia została ograniczona ilościowo (lub też czasowo) lub zabroniona.

I tak np. od stycznia 2003 r. obowiązuje ograniczenie w stosowaniu częściowo lub pełnofluorowanych węglowodorów oraz zakaz używania SF₆ (sześćsiofluorek siarki). Związki te najczę-

ściej stosowane są w chłodnictwie, produkcji pianek, aerozoli, rozpuszczalników, w branży elektronicznej i elektrotechnicznej, przy produkcji obuwia sportowego oraz przy produkcji okien.

e) odpowiedzialność za produkt

Kwestie związane z odpowiedzialnością za produkt uregulowano w Austrii w ustawie (*Produkthaftungsgesetz*), wydanej w oparciu o dyrektywę 85/374/WE.

Jako zasadę wprowadzono odpowiedzialność producenta, importera lub w przypadku, gdy nie da się ustalić żadnego z tych podmiotów – odpowiedzialność dostawcy, za wszystkie szkody rzeczowe lub na osobie, które powstały z powodu wadliwości produktu. Dostawca może uwolnić od tej odpowiedzialności, wskazując importera lub producenta danego towaru.

Osoba poszkodowana nie jest obowiązana do udowodnienia winy producenta (lub innego pozwanego przez siebie podmiotu, z kręgu wskazanego powyżej). Odpowiedzialności za produkt nie można wyłączyć umownie (np. poprzez zastosowanie odpowiednich klauzul w umowie z nabywcą rzeczy; w przypadku wprowadzenia takich regulacji umownych, będą one z mocy ustawy nieważne). Okolicznością uwalniającą producenta od jakichkolwiek roszczeń odszkodowawczych będzie wykazanie, że wiedza naukowa i techniczna, dostępna w momencie tworzenia produktu, nie pozwalała na odkrycie defektu produktu.

Ustawa o odpowiedzialności za produkt, bardzo restrykcyjnie regulująca odpowiedzialność wytwórcy i importera za wprowadzany na rynek produkt, nakłada dodatkowo na te podmioty inne obowiązki, m. in. posiadania ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej. Na przedsiębiorców został nałożony także obowiązek stałego nadzorowania jakości i właściwości wprowadzanych produktów, tak by mogli, w przypadku jakichkolwiek wątpliwości co do możliwości bezpiecznego użytkowania, produkt ten z rynku usunąć, względnie szybko go zmodyfikować, tak by nie zagrażał bezpieczeństwu konsumentów.

2. Zamówienia Publiczne

W zasadzie polskie podmioty gospodarcze mają swobodę uczestniczenia w postępowaniach przetargowych na dostawę towarów, prowadzonych na terytorium Austrii. Ograniczenia, które mogą tu występować są raczej natury faktycznej, a nie prawnej. Takimi ograniczeniami będzie na pewno konieczność sporządzenia oferty w języku niemieckim i przedstawienia wymaganych załączników w tłumaczeniu na ten język, konieczność wniesienia wadium (często w znacznej wysokości), czy też brak renomy na rynku austriackim (czego konsekwencją będzie ograniczenie czy wręcz wyłączenie możliwości uczestniczenia w przetargach o charakterze zamkniętym, gdzie zamawiający zwraca się do podmiotów mu znanych). Istotną przeszkodą mogą stanowić również wyznaczane przez zamawiającego warunki (tu mogą się pojawić ograniczenia dotyczące np. doświadczenia na rynku austriackim, siedziby czy przynajmniej oddziału w Austrii itp.).

Dotychczas polskie podmioty uczestniczą z reguły w wykonywaniu zamówień udzielanych w trybie przetargu poza granicami Polski wyłącznie jako podwykonawcy firm zachodnich. W przypadku firm eksportowych, znajomość procedur stosowanych w zamówieniach publicznych może się okazać przydatna, zarówno teraz gdy działają w roli poddostawców austriackich oferentów, jak i w przyszłości, kiedy będą mogły dostarczać swoje produkty bezpośrednio zamawiającym.

a) tryby

Austriacka ustawa o zamówieniach publicznych (*Bundesvergabegesetz*) wprowadza cały katalog postępowań przetargowych, zarówno otwartych, jak i zamkniętych.

Ze względów wskazanych powyżej, w obecnej sytuacji dla polskich przedsiębiorców najbardziej interesujące mogą być postępowania w trybach otwartych lub postępowaniach zamkniętych dwustopniowych, gdzie w pierwszej fazie nastąpić musi publiczne ogłoszenie o przetargu, stanowiące zaproszenie dla potencjalnych oferentów do zgłaszania swojego zainteresowania udziałem w postępowaniu (oferentów zapraszanych do drugiej, zamkniętej fazy postępowania wybiera się spośród wszystkich, którzy zgłosili się w pierwszej fazie).

Do takich postępowań należą

- postępowanie otwarte (*Offene Verfahren*)
- postępowanie zamknięte z uprzednim ogłoszeniem (*Nicht offene Verfahren mit vorheriger Bekanntmachung*) – zamawiający dopuszcza do udziału w postępowaniu zamkniętym co najmniej 5 podmiotów z nieograniczonego kręgu oferentów, którzy zgłosili swoje zainteresowanie przetargiem po publikacji ogłoszenia o przetargu;
- negocjacje z uprzednim ogłoszeniem (*Verhandlungsverfahren mit vorheriger Bekanntmachung*) – zamawiający dopuszcza do udziału w postępowaniu zamkniętym co najmniej 3 podmioty z nieograniczonego kręgu oferentów, którzy zgłosili swoje zainteresowanie przetargiem po publikacji ogłoszenia o przetargu;
- przetarg elektroniczny z nieograniczonym kręgiem oferentów (*elektronische Auktion ohne beschränkte Teilnehmerzahl*);
- przetarg elektroniczny z ograniczonym kręgiem oferentów (*elektronische Auktion mit beschränkter Teilnehmerzahl*) – zamawiający dopuszcza do udziału w postępowaniu zamkniętym co najmniej 10 podmiotów z nieograniczonego kręgu oferentów, którzy zgłosili swoje zainteresowanie przetargiem po publikacji ogłoszenia o przetargu;
- ustalenia ramowe (*Rahmenvereinbarung*) – zamawiający wybiera ofertę jednego podmiotu spośród nieograniczonej liczby oferentów w postępowaniu jedno- lub dwustopniowym.

Postępowanie otwarte jest uznawane jako podstawowy typ przetargu. Zamawiający może wybrać inny tryb wyłącznie w przypadku, gdy ten będzie bardziej skuteczny przy wyborze oferty najbardziej odpowiadającej jego potrzebom.

Zamówienie z wolnej ręki (*Direktvergabe*) dopuszczalne jest w przypadku usług lub dostaw o wartości nie przekraczającej łącznie 3.000 EUR (w przypadku robót budowlanych próg ten wynosi 20.000 EUR).

b) wartość zamówienia i ustalenie ceny

Austriacka ustawa o zamówieniach publicznych wprowadza szereg progów wartości zamówienia, wiążąc z przekraczaniem kolejnych z nich pewne dodatkowe obowiązki po stronie zamawiającego lub wyłączając możliwość stosowania określonych trybów.

Nie wchodząc w te, dość szczegółowe, regulacje prawne należy wskazać, że w przypadku zamówień o wartości przekraczającej 200.000 EUR w przypadku dostaw i usług, zaś 5.000.000 EUR w przypadku robót budowlanych, na zamawiającym spoczywa obowiązek zamieszczenia ogłoszenia o przetargu w dzienniku urzędowym Wspólnot Europejskich serii S. Postępowanie w takim przypadku może toczyć się wyłącznie w trybie postępowania otwartego lub postępowania zamkniętego z uprzednim publicznym ogłoszeniem.

Istotne z punktu oferenta będą regulacje ustawowe dotyczące sposobów ustalania ceny. I tak w przypadku usług i dostaw, gdy umowa ma być zawarta na czas określony, oferent jest zob-

wiązany podać cenę całkowitą wszelkich świadczeń za cały okres umowy (a więc nie w rozbiu na poszczególne świadczenia lub miesiące czy kwartały obowiązywania umowy).

W przypadku umów zawieranych na czas nieokreślony lub umów, dla których trudno jest ustalić czas ich obowiązywania, cena ustalana jest poprzez pomnożenie przez cztery spodziewanej ceny za świadczenie.

Przy stałych umowach lub umowach okresowych, cenę świadczenia określa się wskazując proponowaną wartość świadczenia na rok.

Ustalając cenę należy pamiętać że wszystkie ceny proponowane przez oferentów są obliczane bez uwzględnienia podatku VAT (austriackiego *Mehrwertsteuer*).

c) kryteria wyboru oferty

Wbrew panującemu przekonaniu, że w większości przypadków wygranie przetargu jest możliwe dzięki jak najniżej skalkulowanej cenie (a tym samym mające niższe koszty działania firmy polskie bez trudu mogą wygrywać przetargi w państwach Unii), trzeba wskazać, że cena, nie jest jedyną przesłanką wyboru, dokonywanego przez austriackiego zamawiającego.

Zamawiający może dość swobodnie, w zależności od potrzeb, ustalać zasady oceny złożonych w postępowaniu ofert, musi przy tym uwzględnić następujące, ustawowo określone, bloki kryteriów:

- kryteria wyboru – służące ocenie samego oferenta i jego ewentualne szczególnie przydatnych dla realizacji zamówienia przymiotów. Są one szczególnie istotne w postępowaniach dwustopniowych (np. referencje, możliwości techniczne, personel, kwalifikacje itp.);
- kryteria przydatności – pomagające ustalić sposób działania i zachowania oferenta w obrocie; w przeciwieństwie do kryteriów wyboru brak spełnienia kryteriów przydatności oznacza pełną dyskwalifikację danego podmiotu. Kryteriami przydatności mogą być posiadane uprawnienia do wykonywania danej działalności, terminowe regulowanie należności itp.
- kryteria kosztów – służące ustaleniu najbardziej korzystnej ekonomicznie oferty (np. oferowana cena, wskazywane koszty dodatkowe, jakość wykonania, dane techniczne, uwzględnienie wymogów ekologii);
- kryteria oceny ofert – należą do nich wszystkie kwestie związane z procedurami dokonywania wyboru najkorzystniejszej oferty przez zamawiającego, m. In. przyjęte w danym postępowaniu przez zamawiającego zasady postępowania komisji przetargowej, podejmowania decyzji jak również zasad oceny ofert.

d) postępowania odwoławcze

Oferentom, których interes został naruszony w czasie postępowania przetargowego lub w wyniku jego rozstrzygnięcia, przysługuje odwołanie od decyzji komisji przetargowej. Organami odwoławczymi we wszystkich sprawach spornych w postępowaniu przetargowym do momentu jego rozstrzygnięcia są komisje kontroli postępowań przetargowych (w przypadku postępowań na szczeblu gmin lub krajów związkowych – komisje krajów związkowych – *Landesnachprüfungsbehörden*, zaś na szczeblu federalnym – komisja federalna – *Bundes-Vergabekontrollkommission*).

Odwołania od decyzji komisji przetargowych co do wyboru oferty można składać do federalnego urzędu zamówień publicznych (*Bundesvergabeamt*).

Wszelkie odwołania należy składać w ustawowo określonych terminach – od 3 dni w przypadku postępowania elektronicznego, do 14 dni w normalnych, nie przyspieszonych postępo-

waniach. Zasadą jest skracanie terminu odwołania w przypadku postępowań, które ze względu na konieczność szybkiego rozstrzygnięcia przeprowadzane są w trybach przyspieszonych.

Dla uniknięcia zbędnego i nadmiernego korzystania z tego środka prawnego (szczególnie w przypadku, gdy np. z jakichś przyczyn oferentowi mogłoby zależeć na przeciągnięciu postępowania) ustawodawca wprowadził opłaty za wniesienie odwołania. Ich wysokość, w zależności od rodzaju postępowania, wynosi od 200 do 5.000 Euro.

W przypadku, gdy organ rozpatrujący odwołanie uzna zasadność podniesionych zastrzeżeń, oferentowi przysługuje prawo żądania od zamawiającego stosownego odszkodowania.

e) miejsce publikacji ogłoszeń

Ogłoszenia o przetargach w Austrii publikowane są w urzędowym publikatorze „Amtlicher Lieferanzeiger” oraz pod adresem internetowym www.lieferanzeiger.at.

Część V

Korzystanie z usług prawników austriackich

Korzystanie z usług prawników polskich w sprawach spornych z podmiotami austriackimi ogranicza się w zasadzie do udzielenia wstępnej porady co do sądu właściwego dla rozpatrzenia sprawy i sprawdzenia, czy istnieje możliwość przeprowadzenia postępowania w Polsce (np. na mocy postanowień Konwencji Lugańskiej). Polski adwokat lub radca prawny nie jest w rozumieniu przepisów austriackich osobą uprawnioną do reprezentowania osób fizycznych lub prawnych w postępowaniach toczących się przed sądami lub urzędami.

1. Ustanowienia miejscowego prawnika

Za ustanowieniem miejscowego pełnomocnika – prawnika lub adwokata – przemawia lepsza znajomość procedur i praktyk urzędów austriackich. W wielu przypadkach tylko miejscowy adwokat będzie mógł udzielić pomocy w realizowaniu lub dochodzeniu praw (tzw. przymus adwokacki). Dotyczy to m. in. postępowania sądowego w sprawach, których przedmiot wartości przekracza 3.778 euro, postępowania przed Sądem Najwyższym czy też wszelkich spraw patentowych, w których umocowni do działania są, zgodnie z prawem austriackim, wyłącznie adwokaci patentowi (*Patentrechtsanwälte*).

W wielu przypadkach pomoc miejscowego prawnika może, de facto, wiązać się z oszczędnością czasu i pieniędzy. Skorzystanie z usług takiej osoby przyspiesza ostateczne rozstrzygnięcie sprawy przez sąd lub właściwy organ.

a) adwokatura austriacka

Austriacka adwokatura działa na podobnych zasadach jak polskie korporacje adwokatów czy radców prawnych. Osoba dopuszczona do wykonywania zawodu musi odbyć trwałą co najmniej 5 lat aplikację adwokacką lub równorzędną, co daje gwarancję rzeczywistego przygotowania zawodowego.

Podobnie jak w Polsce adwokatura jest zawodem wolnym. Obecnie na rynku usług prawnych na terytorium całej Austrii działa około 4.400 adwokatów. Wszyscy są zrzeszeni w izbach adwokackich, działających w poszczególnych krajach związkowych Austrii. Ustalenie czy dany prawnik ma uprawnienia do występowania jako adwokat w Austrii jest stosunkowo proste – organy austriackiej adwokatury prowadzące listy adwokatów udostępniają wszystkim zainteresowanym nieodpłatnie informacje o osobach wykonujących zawód adwokata. Najprostszym sposobem uzyskania informacji o wpisie (względnie jego braku) danej osoby na listę adwokatów jest sprawdzenie, czy znajduje się ona na wykazach adwokatów. Można je znaleźć pod adresem internetowym www.rechtsanwaelte.at. Wykaz ten pozwala nie tylko na sprawdzenie, czy dana osoba należy do korporacji adwokackiej, ale też na ustalenie dziedzin, w jakich się specjalizuje (w Austrii adwokaci mogą specjalizować się w kilku, wybranych przez siebie gałęziach prawa) oraz jakimi językami obcymi się posługują.

Istotną specyfiką austriackiego rynku usług prawnych jest zdecydowanie mniejsza niż w Polsce liczba dużych międzynarodowych kancelarii prawniczych. Charakterystyczna dla Austrii jest spora liczba niewielkich kancelarii, skupiających najwyżej kilku adwokatów. Wskazać należy, iż

na rynku austriackim działa kilkunastu adwokatów, którzy mogą wykonywać swój zawód zarówno w Austrii, jak i w innym państwie UE (głównie w Niemczech). Nie ma natomiast jeszcze osób, które miałyby dopuszczenie do wykonywania zawodu w Polsce i w Austrii. Zaledwie kilku (obecnie siedmiu) austriackich adwokatów deklaruje umiejętność posługiwanie się językiem polskim. Jedna ze wskazanych osób mówi rzeczywiście po polsku; pozostałe osoby zatrudniają w swych kancelariach polskojęzycznych pracowników (praktykantów, sekretarki) lub współpracując z polskimi prawnikami, osiadłymi w Austrii.

b) formy wykonywania zawodu

Udzielaniem porad prawnych i reprezentowaniem mocodawców w postępowaniach sądowych i przed organami administracji zajmują się w zasadzie wyłącznie adwokaci. W jednym z krajów związkowych działa też kilku tzw. agentów prawnych (w tym jeden biegle władający językiem polskim), o nieco węższym zakresie kompetencji niż adwokaci, mogących jednak służyć pomocą w mniej skomplikowanych postępowaniach sądowych i przy załatwianiu spraw przed urzędami austriackimi. Agenci prawni mogą służyć pomocą w sprawach toczących się przed sądami lub urzędami tylko jednego kraju związkowego. Ograniczenie takie nie dotyczy adwokatów, którzy mogą swobodnie reprezentować swoich mocodawców przed wszystkimi sądami i urzędami w całej Austrii, bez względu na to, w jakim kraju związkowym mają swoją siedzibę.

c) wstępne ustalenia z adwokatem

W wielu przypadkach pierwsza, krótka rozmowa z miejscowym prawnikiem może przynieść rozwiązanie lub wyjaśnienie niektórych problemów. Izby adwokackie w poszczególnych krajach związkowych oferują możliwość skorzystania z krótkiej, bezpłatnej porady adwokackiej. Zakres takiej porady nie jest szeroki, ale pozwala ustalić, czy np. istnieje szansa wygrania procesu przy danym stanie faktycznym lub jakie kroki należy podjąć, by zabezpieczyć swoje roszczenie. Dopiero na podstawie takich informacji zainteresowany podejmuje decyzję co do konieczności wszczęcia postępowania. Z usługi takiej można skorzystać wyłącznie bezpośrednio – nie jest możliwe uzyskanie takich informacji telefonicznie lub pisemnie. Niezależnie od wprowadzenia przez izby adwokackie możliwości uzyskania bezpłatnych informacji, również niektóre kancelarie adwokackie skłonne są udzielać pierwszych, wstępnych porad nieodpłatnie. Zwracając się już do konkretnego adwokata z prośbą o poradę, należy ustalić (jeszcze przed przystąpieniem do omawiania sprawy), czy pobiera on za wstępną opinię wynagrodzenie.

d) stawki adwokackie

Wszystkie kolejne usługi adwokackie są odpłatne, przy czym adwokaci austriaccy ustalają swe honoraria głównie w oparciu o ustawowo ustaloną taryfę stawek adwokackich (*Rechtsanwaltstarifgesetz*), na podstawie stawek godzinowych albo ryczałtowo. Jeżeli nie ma umowy co do sposobu naliczania honorarium, przyjmuje się, że wynagrodzenie należne za przeprowadzenie sprawy ustalone zostanie na podstawie taryfy stawek adwokackich.

Taryfa stawek zawiera bardzo szczegółowe wyliczenie kosztów adwokackich i ustalonych widełkowo stawek za poszczególne czynności, przy czym decydujące znaczenie dla ustalenia wysokości wynagrodzenia ma wartość przedmiotu sporu. W przeciwieństwie do polskich regulacji w tym zakresie, ustawa austriacka określa również maksymalne dopuszczalne stawki za poszczególne czynności. I tak np. sporządzenie krótkiego pisma (np. wezwania przedprocesowego) kosztuje maksymalnie 120 euro, jeżeli jednak wartość przedmiotu sporu wynosi 3.000 euro – należne wynagrodzenie wyniesie 10 euro. Jeżeli wartość przedmiotu sporu wynosi około 10.000 euro, sporządzenie pozwu w postępowaniu przed sądem rejonowym (*Bezirksgericht*) to wydatek rzędu 120 euro, w postępowaniu przed sądem okręgowym (*Landesgericht*) – około 210 euro. Za postępowania odwoławcze adwokat naliczy sumę 320 euro. Sporządzenie wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego kosztować będzie 26 euro. Wskazane powyżej

przykładowe kwoty wynagrodzeń adwokackich nie obejmują jednak wszystkich spodziewanych kosztów, z jakimi można będzie się liczyć w danym postępowaniu. Odrębnym opłatom podlegać będą, zgodnie z taryfą stawek, wszystkie dodatkowe czynności, jak sporządzanie dodatkowych pism procesowych i wniosków. Za stanięcie na rozprawie, adwokat jest uprawniony do żądania dodatkowego wynagrodzenia, naliczanego według stawek za czynności podejmowane poza kancelarią (maksymalnie 130 euro za każde rozpoczęte pół godziny, w sprawach o 10.000 euro będzie to kwota rzędu 25 euro). Odpłatne jest również stawiennictwo adwokata na rozprawie, gdy ta nie odbyła się z przyczyn od niego niezależnych, a on, nie powiadomiony wcześniej, przybył do sądu. Honorarium można też naliczyć za czas oczekiwania przed salą na rozpoczęcie postępowania (maksymalna stawka za każde rozpoczęte pół godziny wynosi w tym przypadku 11,90 euro). Do honorarium adwokackiego doliczane są koszty kancelaryjne (telefony, faksy, wysyłanie pism, kopie).

Forma rozliczenia się z adwokatem na podstawie taryfy stawek adwokackich, mimo dość znacznej ilości czynności, jakie trzeba brać pod uwagę przy najprostszych nawet postępowaniach i mozolnym sumowaniu należności, ma jednak tę zaletę, że pozwala na bardzo dokładne i ścisłe ustalenie rzeczywiście należnego wynagrodzenia. W przypadku jakichkolwiek wątpliwości co do wysokości honorarium, adwokat powinien przedstawić dokładne sprawozdanie z podjętych działań i odnieść je do ustawowo wskazanych stawek. Pamiętać również należy, że zgodnie z austriacką ustawą o adwokaturze, wątpliwości co do wysokości pobranego lub żądanego przez adwokata wynagrodzenia można zgłosić do Rady Adwokackiej, właściwej ze względu na jego siedzibę. Rada sprawdza wystawiony przez adwokata rachunek, on zaś winien wykazać, że należności za wszystkie czynności ustalone zostały adekwatnie do wartości przedmiotu sporu, powzięte czynności były zasadne, a wskazane w rachunku koszty dodatkowe odpowiadają rzeczywiście poniesionym przez niego kosztom lub są zgodne z ustalonymi ryczałtowo kosztami dla danego rodzaju spraw.

Dwa pozostałe sposoby ustalania wysokości należnego honorarium to, rozliczenie na podstawie stawek godzinowych i honoraria ustalane ryczałtowo. Przeciętne wynagrodzenie za 1 godzinę pracy adwokata to – w zależności od regionu i renomy kancelarii – od 100 do 300 euro. Gdy ustalono taką formę obliczania wynagrodzenia, adwokat powinien przedstawić klientowi dokładne zestawienie czynności wykonanych w naliczanym czasie, wskazując dokładnie, ile czasu poświęcił na przygotowanie pism, rozmowy z klientem, negocjacje, ew. spotkania, telefony i prowadzenie korespondencji. Decydując się na taką formę obliczania honorarium, ustalić należy, czy liczony będzie również np. czas oczekiwania przed salą rozpraw, dojazdy itp. Forma rozliczeń ryczałtowych znajduje zastosowanie głównie w przypadku przygotowywania transakcji. I tak np. wycieczajowo przyjmowane honorarium przy nabyciu nieruchomości wynosi od 2 do 4 % wartości nabywanej nieruchomości.

e) umowy z adwokatem

Często korzystnie jest na wstępie ustalić zasady rozliczania (godzinowe lub ryczałtowe) i jak najszybciej podpisać stosowną umowę. W przypadku, gdy adwokat nie będzie w stanie dokładnie podać spodziewanych kosztów (z czym należy się liczyć w większości sytuacji), należy w umowie wskazać maksymalną kwotę wynagrodzenia, które za daną sprawę będzie mógł pobrać. Zawarcie takiego zapisu uchronić może przed niespodziewanym wzrostem kosztów adwokackich.

Sugeruje się również zawarcie w umowie z pełnomocnikiem postanowień dotyczących sposobu i częstotliwości komunikowania się z klientem, np. poprzez zobowiązanie do przedstawiania comiesięcznego, krótkiego sprawozdania dotyczącego stanu sprawy i poczynionych w danym okresie czynności. Warto również rozważyć przywołanie w umowie zakresu udzielonego adwokatowi pełnomocnictwa. Typowe pełnomocnictwo austriackie, na co bezwzględnie należy zwrócić uwagę przy jego podpisywaniu, jest bardzo szerokie i może zawierać również np. umocowanie

do swobodnego dysponowania uzyskanymi dla klienta kwotami pieniężnymi lub przedmiotami. Wprawdzie trudno będzie wyłączyć – gwarantowaną adwokatowi ustawowo – możliwość potrącenia kwoty odpowiadającej wysokości należnego honorarium z uzyskanej dla swojego mocodawcy kwoty, jednakże w niektórych sytuacjach upoważnienie adwokata do dokonywania innych potraczeń czy dysponowania należnymi klientowi pieniędzmi nie musi być dla polskiego klienta wygodne. Sugeruje się bardzo dokładnie zapoznanie z przedstawianym przez adwokata wzorem pełnomocnictwa i wykreślenie, w razie potrzeby, niektórych czynności, oraz, dla pewności, umieszczenie w umowie postanowienia wskazującego ustalony zakres umocowania.

f) adwokat z urzędu

W niektórych, poniżej wskazanych sytuacjach możliwe jest skorzystanie z adwokata z urzędu. Art. 18 umowy z dn. 11.12.1963 r. między Polską a Austrią, o wzajemnych stosunkach z zakresu prawa cywilnego oraz o dokumentach daje taką możliwość osobom fizycznym, które nie posiadają środków na prowadzenie postępowania. Fakt prowadzenia działalności gospodarczej nie jest przesłanką wykluczającą skorzystanie z takiej możliwości, o ile udowodnione zostanie, że w danym momencie przedsiębiorca będący osobą fizyczną nie ma środków finansowych na dochodzenie należności. Wniosek o zwolnienie z kosztów postępowania, łącznie z wnioskiem o wyznaczenie adwokata z urzędu, składa się w sądzie właściwym dla prowadzenia postępowania. Sąd odmówi zwolnienia z kosztów, o ile stosowne zaświadczenie (z Polski) nie wykaże, że dana osoba bez szkody dla własnego utrzymania nie będzie w stanie uiścić należnych opłat, zaś samo roszczenie będzie miało charakter pieniaczy lub będzie oczywiście bezzasadne. Istotne jest, że we wniosku można wskazać konkretnego adwokata, który działać będzie jako adwokat z urzędu danego klienta. Osoba zwolniona z kosztów w przypadku przegrania procesu nie ponosi kosztów związanych z usługą adwokacką, jest jednak zobowiązana do pokrycia kosztów adwokata drugiej strony. Istnieje również obowiązek uiszczenia kosztów adwokata z urzędu, jeżeli w ciągu 3 lat sytuacja finansowa danej osoby ulegnie poprawie.

g) odpowiedzialność odszkodowawcza, inne przepisy korporacyjne

W przypadku nie wywiązania się przez adwokata z umowy z klientem lub podjęcia takich działań, które naraziły interesy klienta na szwank, można dochodzić od swego pełnomocnika odszkodowania. Przepisy austriackie nakładają na adwokatów obowiązek ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej. Minimalna suma ubezpieczenia to 400.000 EUR.

Adwokat nie jest zobowiązany do przyjęcia pełnomocnictwa, jednakże winien on, o ile nie będzie chciał prowadzić konkretnej sprawy czego wymagają dobre obyczaje i co wynika z przyjętej praktyki, wskazać innego prawnika, który mógłby przyjąć zlecenie. Adwokat może też wypowiedzieć, bez podawania przyczyny, pełnomocnictwo ma jednak w takiej sytuacji obowiązek prowadzenia sprawy jeszcze przez kolejne 14 dni. Po rozwiązaniu lub wypowiedzeniu pełnomocnictwa adwokat wydaje klientowi wszystkie otrzymane od niego dokumenty. Może, w przypadku gdy klient nie zapłacił mu honorarium, na jego koszt sporządzić kopie zwracanych dokumentów. O ile pełnomocnictwo wyraźnie nie wyłącza możliwości udzielania substytucji, adwokat może, bez konieczności odrębnego uzgadniania tego z klientem, udzielić substytucji innemu adwokatowi lub aplikantowi adwokackiemu.

h) podsumowanie

Rozważając możliwość podjęcia jakichkolwiek działań prawnych w Austrii należy:

- ustalić, czy w danej sprawie wystarczające będzie skorzystanie z pomocy prawnika polskiego;
- ocenić, czy niezbędne jest zaangażowanie adwokata, czy też można będzie korzystać z usług agenta prawnego lub prawnika austriackiego;

- ile zaangażowanie austriackiego adwokata okaże się w danej sytuacji niezbędne, trzeba ustalić, w jakich dziedzinach ma on się specjalizować, gdzie ma siedzibę (jest to istotne ze względu na ewentualne dodatkowe koszty wyjazdów), jakimi językami włada i przede wszystkim – czy posiada rzeczywiście stosowne uprawnienia;
- omówić z adwokatem wstępnie sprawę (ustaliwszy uprzednio, czy taka porada jest bezpłatna);
- dać pełnomocnictwo i zawrzeć umowę, określającą formy rozliczenia, stawkę, maksymalną wysokość przewidywanego wynagrodzenia i łącznych kosztów, oraz sposoby komunikowania się.

Część VI

Podstawowe dane o rynku austriackim

1. Podstawowe dane

Obszar	84.000 km ²
Ludność	8,1 mln
Gęstość zaludnienia	97 os./km ²
Wyznanie:	
– katolicyzm	77%
– luteranizm	5%
– islam	2%
– deklarujący bezwyznaniowość	9%
– inne	6%
Stolica	Wiedeń
Waluta	1 euro (EUR), 100 centów
Międzynarodowy kod kierunkowy	43

2. Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne:

		2001	2002	2003*	2004*
PKB	mld EUR	214,0	222,3		
Wzrost PKB (r/r)	%	0,7	0,7	1,8	2,2
PKB na osobę	EUR, UE=100	112,4	111,3	-	-
Inflacja (r/r)	%	2,0	1,8	1,7	1,5
Bezrobocie	%	3,6	4,3	4,3	4,1
Produkcja przemysłowa (zmiana r/r)	%	-0,6	-0,1	0,7	0,9
Deficyt budżetowy	% PKB	0,2	-1,8	-1,6	-1,5
Dług publiczny	% PKB	62,7	63,2	63,0	62,3
Eksport (zmiana r/r)	%	7,4	0,1	6,2	7,6
Import (zmiana r/r)	%	5,9	-1,8	6,4	8,0
Udział sektorów w:		Sile roboczej		PKB	
Usługi	%	67		65	
Przemysł	%	29		33	
Rolnictwo	%	4		2	

źródło: European Economy, „The EU Economy: 2002 Review”, inflacja w 2003 i 2004 oraz udział sektorów w sile roboczej i PKB wg World Factbook (www.oecd.gov)

* prognoza, r/r – oznacza zmianę w stosunku do roku poprzedniego.

Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne gospodarki Austrii na luty-marzec 2003

Lp.	Wyszczególnienie	Jednostka	2002 rok dane wstępne	2003 rok prognoza
1.	Dynamika PKB /ceny porównywalne/	%	+ 0,8	+ 1,4
2.	Wielkość PKB na mieszkańca	USD	23400	23800
3.	Dynamika produkcji przemysłowej /ceny porównywalne/	%	+1,0	+3,5
4.	Dynamika nakładów inwestycyjnych /ceny porównywalne/	%	- 2,5	+2,5
5.	Relacja deficytu (-) budżetowego w stosunku do PKB	%	-1,0	-1,3
6.	Dług publiczny w stosunku do PKB	%	62,8	63,2
7.	Saldo rachunku obrotów bieżących	mld USD	-2,0	-2,5
8.	Saldo rachunku obrotów bieżących w relacji do PKB	%	-0,9	-1,1
9.	Wskaźnik inflacji rocznej (grudzień / grudzień)	%	+1,4	+1,2
10.	Wskaźnik inflacji średnioroczny	%	+1,8	+1,6
11.	Stan zatrudnienia w gospodarce narodowej na koniec roku	mln osób	3,150	3.160
12.	Liczba bezrobotnych na koniec roku	mln osób	0,283	0,270
13.	Stopa bezrobocia na koniec roku	%	4,1	4,0
14.	Wielkość obrotów HZ ogółem /ceny bieżące /	mld USD	152,5	157,4
15.	Wielkość eksportu	mld USD	76,3	80,1
16.	Dynamika eksportu	%	+4,0	+5,0
17.	Wielkość importu	mld USD	76,2	77,3
18.	Dynamika importu	%	-3,0	+1,5
19.	Saldo obrotów HZ	mld USD	+0,1	+2,8

Źródło: Sprawozdanie Ekonomiczne za rok 2002. WEH Amb. RP w Wiedniu, luty-marzec 2003 r.

3. Ogólna charakterystyka rynku austriackiego

Austria jest położona w południowej części Europy Środkowej i graniczy z Niemcami, Czechami, Słowacją, Węgrami, Słowenią, Włochami, Szwajcarią i Liechtensteinem. Jest to kraj pozbawiony dostępu do morza, górzysty – 63% powierzchni kraju zajmują Alpy.

Od 1 stycznia 1995 roku Austria jest członkiem Unii Europejskiej, należy też do Partnerstwa dla Pokoju (uczestniczy w operacjach pokojowych NATO). Od 1 stycznia 1999 r. współtworzy Unię Gospodarczą i Walutową.

**PROSZĘ O PRZESŁANIE BRAKUJĄCEJ MAPY
EW. MOŻNA JĄ WYRZUCIĆ**

Austria jednym z najbogatszych i najbardziej stabilnych ekonomicznie krajów UE. Oficjalną walutą od 1 stycznia 2002 jest Euro. W latach 1960-1994 Austria była członkiem Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA).

Po trudnościach ekonomicznych związanych z II wojną światową, od lat 50-tych w Austrii następował szybki rozwój gospodarczy. Przyczyniła się do tego realizacja Planu Marshalla oraz tolerancyjna polityka imigracyjna, umożliwiająca napływ taniej siły roboczej. W tej chwili, wzrost gospodarczy opiera się w znacznej części na eksporcie, (w ubiegłym roku udało się nawet uzyskać niewielki dodatni bilans handlu zagranicznego). Od momentu przystąpienia Austrii do Unii Europejskiej sytuacja gospodarcza Austrii stale się poprawia.

Austria jest krajem wysoko rozwiniętym – w 2002 roku wartość jej PKB osiągnęła 226 mld dolarów, a wzrost PKB wyniósł niecałe 1% (głównie jednak ze względu na straty spowodowane powodzią). Jednocześnie dochód na 1 mieszkańca wynosił 23,4 tys. dolarów, co stawiało Austrię na 6-tym miejscu w Europie. Największe znaczenie w wytwarzaniu PKB mają usługi (zwłaszcza turystyka i transport) – około 2/3 oraz przemysł – około 1/3. Jedynie niewielki odsetek dostarczany jest przez rolnictwo.

Odbiciem struktury wytwarzania dochodu jest struktura zatrudnienia ludności. Spośród około 40% pracujących mieszkańców kraju 2/3 (67%) zatrudniona jest w usługach i handlu, 29% w przemyśle, budownictwie, energetyce i górnictwie, a tylko około 4% w rolnictwie. Zatrudnienie w usługach i handlu stale rośnie, natomiast spada w przemyśle i rolnictwie. W roku 2002 wskaźnik bezrobocia wynosił ponad 4% (według wewnętrznych kryteriów austriackich „Der Standard” niemal 7%). Zadłużenie zagraniczne Austrii wynosiło w 2001 roku 12,1 miliardów USD.

Austria jest republiką związkową o parlamentarnym systemie rządów. Według konstytucji z 1920 roku głową państwa jest wybierany co 6 lat prezydent, mający formalnie duże uprawnienia; w rzeczywistości pełni on rolę głównie reprezentacyjną. Prezydent powołuje kanclerza związkowego, który stoi na czele rządu i jest odpowiedzialny przed Radą Narodową. Władza ustawodawcza należy do dwuizbowego Zgromadzenia Związkowego (Bundesversammlung). Izba wyższa – Rada Związkowa (Bundesrat) jest złożona z członków wybieranych przez parlamenty krajów związkowych. Izba niższa – Rada Narodowa (Nationalrat) jest wybierana co 4 lata w wyborach powszechnych. Od 1992 roku Prezydentem Austrii jest Thomas Klestil (w 1998 r. został wybrany ponownie na następną kadencję). W lutym 2000 roku kanclerzem wybrano Wolfganga Schüssela.

Austria jest podzielona na 9 krajów związkowych. Są to: Burgenland, Górna i Dolna Austria, Karyntia, Salzburg, Styria, Tyrol, Vorarlberg i Wiedeń.

a) przemysł

Austria to kraj wysoko uprzemysłowiony i do istotnych gałęzi przemysłu należą: przemysł spożywczy, produkcja dóbr luksusowych, przemysł maszynowy, budownictwo (w tym konstrukcje stalowe), przemysł papierniczy, chemia i motoryzacja. Wyniki produkcji przemysłowej w wiodących sektorach gospodarki austriackiej wskazują na utrzymywanie się stagnacji. Jedynie przemysł motoryzacyjny odnotował w 2002 roku znaczny wzrost obrotów (+7,0%). Pozostałe branże

przemysłowe odnotowały minimalny lub zerowy wzrost obrotów (np. przemysł maszynowy tylko ok. 2,0%, przemysł elektrotechniczny utrzymał poziom obrotów z 2001 r., przemysł papierniczy odnotował wzrost o ok. 2,5%, a przemysł metalowy ok. 1,0%).

Znaczny wpływ sektora państwowego w gospodarce austriackiej zaznacza się najbardziej w energetyce i górnictwie. Gałęziami przemysłu austriackiego, w których ciągle jeszcze duży udział ma państwo, są hutnictwo metali i przemysł ciężki. W innych sektorach produkcji dominują prywatne małe i średnie przedsiębiorstwa o dużym asortymencie produkcji i wysokiej specjalizacji, których produkcja stanowi 70% PKB.

Charakterystyczną cechą austriackiego przemysłu i handlu jest duża liczba średnich przedsiębiorstw. Jedną z ważnych gałęzi jest budowa zakładów i fabryk. Branża ta, podobnie jak elektronika (produkcja zespołów scalonych), ukierunkowana jest głównie na eksport. Wraz z przystąpieniem Austrii do UE firmy rodzime musiały podjąć kroki w kierunku zwiększenia ich konkurencyjności na Wspólnym Rynku. Według Austriackiego Instytutu Badań Gospodarki w 1994 r. tylko 30% gospodarki austriackiej poddane było konkurencji międzynarodowej – dzisiaj jest to stopa dwukrotnie wyższa. Natomiast według Global Competitiveness Report 2003-2004 (www.weforum.org) Austria zajęła 17 miejsce na świecie pod względem konkurencyjności.

W branży motoryzacyjnej szczególne miejsce zajmuje produkcja silników i skrzyń biegów – 90% przeznaczane jest na eksport. Jeśli chodzi o elektronikę, Austria jest znana jako producent mikroprocesorów i układów scalonych do poduszek powietrznych, systemów ABS, części do samolotów (Airbus) i szybkich pociągów.

Rozmieszczenie przemysłu jest bardzo nierównomierne, największa koncentracja występuje w krajach związkowych: Wiedeń, Górna Austria i Styria. Przemysł ma zróżnicowaną strukturę gałęziową; hutnictwo żelaza w Linzu i Donawitz koło Leoben, hutnictwo aluminium w Ranshofen w Dolnej Austrii i w Lend w Salzburgu, hutnictwo cynku i ołowiu w Gailitz koło Villach w Karyntii, hutnictwo miedzi w Brixlegg w Tyrolu, cementownie, m.in. w Mannersdorf, Retznei, Rodaun w Dolnej Austrii. Dużą rolę odgrywa także przemysł maszynowy, zwłaszcza w Wiedniu, Graz, Steyr, środków transportu, głównie w Steyr i Wiedniu, elektrotechniczny i metalowy. Najważniejszymi produktami są: silniki, samochody ciężarowe i terenowe, tabor kolejowy, obrabiarki, sprzęt optyczny i radiowo-telewizyjny, aparatura do badań naukowych. Duże znaczenie ma przemysł chemiczny, zwłaszcza przetwórstwo ropy naftowej (Schwechat koło Wiednia), ponadto produkcja nawozów azotowych (Linz), sody, włókien syntetycznych, a także przemysł spożywczy i drzewny.

Przemysł energetyczny jest w większości znacjonalizowany. Najwięcej energii (ok. 70%) wytwarzane jest w ponad 1200 elektrowniach wodnych, zlokalizowanych głównie w Alpach (największe: Maltatal i Sellrain-Silz). Elektrownie ciepłe, opalane głównie węglem brunatnym, dostarczają ok. 30% energii. W 1997 r. w Austrii wyprodukowano 56,8 mld, zaś w 2001 r. 58,75 kWh energii elektrycznej.

Górnictwo jest słabo rozwinięte i nie pokrywa zapotrzebowania przemysłu. Przyczyną jest znaczne wyczerpanie zasobów oraz ograniczenie wydobycia ze względu na ochronę środowiska. Duże znaczenie ma więc mniej kosztowny import surowców mineralnych, m.in. paliw, z Rosji.

Spśród wydobywanych bogactw najważniejsze są: rudy żelaza (koło Eisenerz), ropa naftowa i gaz ziemny (na północny-wschód od Wiednia), sól kamienna, węgiel brunatny (głównie w Styrii) oraz materiały budowlane – wapienie, marmury, granity.

b) rolnictwo

Gospodarka rolna Austrii ma charakter wysokotowarowy. Mimo, że w rolnictwie wytwarzane jest zaledwie 4% PKB zaspokaja ono 80% zapotrzebowania. Najważniejsze regiony rolnicze to Dolna i Górna Austria, Burgenland i Styria. W 1997 roku użytki rolne stanowiły około 42% powierzchni kraju, z czego grunty orne i sady zajmują około 18%. Przeważają gospodarstwa drobne i średnie, o charakterze rodzinnym, 53% z nich ma poniżej 10 ha powierzchni, a tylko 2,6% ponad 100 ha.

W Austrii uprawia się głównie zboża, buraki cukrowe, ziemniaki. Wokół wielkich miast rozwija się sadownictwo i warzywnictwo. Ważną rolę odgrywa uprawa winorośli – najwięcej winnic znajduje się w Dolnej Austrii, w okolicach Wiednia, w Styrii i Burgenlandzie.

W hodowli, wytwarzającej 2/3 produkcji rolniczej, dominuje chów bydła (w Alpach – typu mlecznego) i trzody chlewnej.

Ze względu na znaczną lesistość duże znaczenie w gospodarce Austrii ma leśnictwo; produkty przemysłu drzewnego i papierniczego stanowią znaczną część towarów eksportowanych.

c) handel

Austria po raz pierwszy w powojennej historii ma nieznaczny dodatni bilans handlowy. W 2002 r. wartość eksportu wyniosła 76,3 mld euro, importu zaś 76,2 mld euro. Przy tym wskaźniki dynamiki w obu przypadkach spadają. Spadek dynamiki eksportu (z 6,5 do 4%) jest jednak mniejszy niż importu (o 8%), co spowodowane jest osłabieniem popytu wewnętrznego i spadkiem inwestycji.

Austria eksportuje bardzo zróżnicowaną gamę produktów. Partnerami handlowymi Austrii jest około 150 państw, w tym kraje Unii Europejskiej, na które przypada około 3/4 ogółu eksportu. Najważniejsze z nich to Niemcy, Włochy i Szwajcaria. Na Europę Środkową i Wschodnią przypada 14% obrotów handlowych Austrii.

Głównymi partnerami handlowymi Austrii są kraje Unii Europejskiej: Niemcy (w 1998 roku 36% eksportu, 42% importu), Włochy, Szwajcaria, Francja, Wielka Brytania, a ponadto Węgry, Stany Zjednoczone. Obroty z Polską stanowią 1,6% eksportu i 1% importu.

Okolo 90% eksportu stanowią wyroby przemysłowe, głównie maszyny, środki transportu, wyroby hutnicze i chemiczne, papier, drewno, energia elektryczna. W imporcie dominują surowce, szczególnie paliwa (głównie ropa naftowa, węgiel kamienny, koks i gaz ziemny), ponadto artykuły żywnościowe i przemysłowe.

d) transport

Sieć komunikacyjna w Austrii jest dobrze rozwinięta – zarówno drogi jak i koleje są dobrze utrzymane. Przez terytorium kraju prowadzą tranzytowe linie kolejowe i drogowe łączące kraje Europy Środkowej i Wschodniej z Włochami i krajami bałkańskimi. Przechodzą one przez pasma górskie licznymi tunelami (m.in. Arlberg, Tauryjski, Innsbruck-Inntal) bądź przełęczami (Brenner, Reschen, Thum). Łączna długość dróg kołowych w Austrii wynosi 106 tys. km, w tym ponad 10 tys. km dróg szybkiego ruchu i 1,7 tys. km autostrad.

Transport kolejowy obsługuje 54% przewozów ładunków i 59% przewozów pasażerów. Sieć kolejowa ma długość 6,7 tys. km i jest w 60% zelektryfikowana. W Alpach są liczne koleje linowe i wyciągi. Komunikacja lotnicza ma znaczenie drugorzędne. Największe lotnisko w Wiedniu – Schwechat obsługuje 8 mln pasażerów rocznie. Inne lotniska międzynarodowe znajdują się

w Salzburgu, Linzu, Grazu, Klagenfurcie i Innsbrucku; ponadto funkcjonuje 50 niewielkich lotnisk krajowych. Jedyłą śródlądową drogą wodną jest Dunaj, główne porty to Wiedeń i Linz.

Przez terytorium kraju biegnie sieć rurociągów naftowych (odgałęzienia zachodnioeuropejskiej sieci łączącej włoskie porty Genuę i Triest z Ingolstadt w Niemczech) oraz gazociąg z Rosji.

e) turystyka

Turystyka jest jednym z głównych działów gospodarki Austrii, który przyczynia się do zrównoważenia bilansu płatniczego i daje utrzymanie znacznej części ludności. Turystyka rozwinęła się dzięki atrakcyjnym warunkom naturalnym, czystemu środowisku, wielu zabytkom historycznym oraz dzięki rozbudowanej infrastrukturze. Austria dysponuje 1,3 mln miejsc noclegowych, z czego połowa przypada na hotele; ponadto w kraju znajduje się 500 kempingów, ponad 170 kolei linowych i około 600 wyciągów krzesłkowych.

Wpływy z turystyki wynoszą około 9 mld dolarów USA rocznie, a na 1 mieszkańca przypada 1,8 tys. dolarów rocznie. Corocznie do Austrii przybywa około 20 mln turystów.

Wśród turystów zagranicznych dominują Niemcy (ok.60%) i Holendrzy; Austria jest trzecim krajem docelowym turystyki wyjazdowej dla Polaków (w 1998 ok. 800 tys. osób). Odwiedzane są główne regiony turystyczne: Tyrol (Innsbruck, Hall), Salzburg (Salzburg, Badgastein), Karyntia i Wiedeń.

f) inwestycje zagraniczne

Efektem wstąpienia Austrii do UE był m.in. napływ inwestycji międzynarodowych koncernów: Siemens, na przykład, zainwestował w Austrii 3,5 mld ATS, a General Motors – 7,5 mld ATS. Najwięcej inwestycji zagranicznych w Austrii pochodzi z Niemiec, Holandii i Wielkiej Brytanii. Austriacy zaś, inwestują głównie w Niemczech, Włoszech i na Węgrzech, także w Polsce.

Inwestorzy zagraniczni w Austrii mimo, że nie są dyskryminowani, muszą spełnić szereg warunków, aby rozpocząć inwestycje. Nie jest wymagany udział obywatela austriackiego w inwestowanym kapitale, ale co najmniej jeden z menedżerów musi posiadać zezwolenie na pobyt stały na terenie Austrii. W przypadku braku takich pozwoleń wymagane jest utworzenie przedstawicielstwa. Cudzoziemcy zatrudnieni w Austrii mają prawo odliczenia od podatku pewnych kwot związanych np. z kosztem przeniesienia się do Austrii, utrzymaniem obu miejsc zamieszkania, edukacji dzieci, itp.

Austriackie prawa rządu federalnego przewidują ulgi dla inwestorów zagranicznych i krajowych, takie jak np.: zwolnienia podatkowe, preferencyjne kredyty, dotacje. Większość z tych ulg jest jednak dostępna tylko w przypadku spełnienia wskazanych kryteriów (np. wprowadzenie nowej technologii, redukcja bezrobocia, itp.).

4. Austria a Polska

Do 1997 roku Polska postrzegana była przez Austriaków jako kraj, który wprawdzie realizuje z powodzeniem reformy gospodarcze, jednak wciąż jest obciążony wysokim ryzykiem gospodarczym i politycznym. Jednakże widoczne sukcesy i coraz wyraźniejsze objawy kryzysu w krajach sąsiedzkich (w Czechach i na Węgrzech) spowodowały przełom w tym stereotypowym postrzeganiu naszego kraju.

a) inwestycje zagraniczne

W 1997 r. Polska zajęła pierwsze miejsce wśród krajów Europy Środkowej Wschodniej pod względem wielkości bezpośrednich inwestycji firm austriackich. Grupa bankowa Bank Austria/Creditanstalt objęła, za 700 mln ATS, udziały w banku PBK. Do innych inwestorów należą: Raiffeisen Zentralbank, Mayer-Merhoff (fabryka opakowań wyrobów tytoniowych pod Krakowem), Mainl (sieć handlowa Major w Krakowie), Frantschach Gruppe (zakłady celulozowo-papiernicze w Świeciu), Bauernfeind Gruppe (zakłady produkcji kartonów pod Krakowem), Steyer-Nutzfahrzeuge AG (kooperacja z zakładami Star), Wieneberger (zakłady produkcji dachówki ceramicznej), Bau-Holding (autostrada A-4, hotel Syrena w Warszawie, budowa biur w Warszawie), Rogner (budowa centrum hotelowo-kongresowego w Warszawie), Landis & Gyr (modernizacja sieci gazowniczej w Polsce).

Obecnie w Polsce reprezentowanych jest prawie 1000 firm austriackich w formie spółek joint-ventures. W świetle oficjalnych danych publikowanych w Polsce przez Państwową Agencję Inwestycji Zagranicznych, które obejmują projekty o wartości minimum 1 mln USD, inwestycje kapitałowe Austrii w naszym kraju kształtowały się w połowie 2002 r roku na poziomie ok. 1.4 mld USD (w tym ok 600 mln USD inwestycji Banku Austria Creditanstalt należącego obecnie do grupy Hypovereinsbanku.) Stanowiło to ok. 2,5% ogółu dużych zagranicznych inwestycji kapitałowych w Polsce, co tym samym daje Austrii 16-te miejsce wśród zagranicznych inwestorów. Na liście największych zagranicznych inwestorów w Polsce, (liczącej 920 firm) lokujących minimum 1 mln USD, znajduje się 41 firm austriackich.

Nazwa inwestora	Wartość inwestycji w mln USD
Bank Austria	392,3
Framondi NV (<i>Zakłady Celulozy i Papieru Celuloza SA</i>)	175,0
Bau Holding AG (<i>hotele, obiekty biurowe</i>)	118,2
Brau Union (<i>Browary Bydgoskie Kujawiak, Browary Warszawskie i Browar Van Pur S.A. (Rakozawa)</i>)	76,5
Raiffeisen Zentralbank	72,0
Rigips Austria GmbH	70,0
IAEG/WIBEDA (<i>Centrum Biznesu w Katowicach</i>)	66,0
Centro Internationale Handelsbank	20,6
Porr International/Chopin (<i>hotele</i>)	20,0
Warimpex (<i>hotele, biurowce</i>)	20,0
Henkel CEE (<i>chemikalia</i>)	17,5
Intersnack Knabber Gebaeck (<i>hotele i restauracje</i>)	15,0
Alpla (<i>produkcja opakowań</i>)	14,0

źródło: PAIZ, 2001

Kapitał austriacki został ulokowany głównie w bankowości oraz w handlu (ponad 44% całości inwestycji), przemyśle drzewnym i papierniczym (ponad 16%) oraz budownictwie obiektów hotelowych, biurowych i usługowych (ok. 15%).

Ważnym partnerem przedsięwzięć inwestycyjnych są banki. Fuzja bawarskiego HypoVereinsbanku i Banku Austria spowoduje również fuzję dwóch dużych banków polskich, PBK i BPH, w których udziały mają zarówno BA, jak i HVB. Nowa grupa bankowa w Polsce z łączną liczbą

filii ocenioną na ca 700 oddziałów oraz sumą bilansową 8,45 mld euro zajmuje trzecie miejsce na naszym rynku (po PKO BP i Pekao S.A.) z 10% w nim udziale. Inny duży bank austriacki Raiffeisen Zentralbank (RZB) zainteresowany jest także rozszerzeniem działalności na rynku polskim przez nabycie lub wejście udziałowe do Banku Poczтового. Bank Pocztowy posiadający 90 oddziałów oraz 7800 urzędów pocztowych w całym kraju byłby znakomitym kanałem dystrybucji usług RZB Polska, który ma obecnie 25 oddziałów.

Podstawy traktatowe polsko-austriackiej wymiany handlowej i współpracy gospodarczej obejmują 15 umów regulujących w szerokim zakresie stosunki dwustronne. W październiku 1995 r. została podpisana Umowa między Rządem RP i Austriackim Rządem Związkowym o *Współpracy Gospodarczej, Technicznej i Technologicznej*, w której znalazł się zapis o anulowaniu wielu dotychczas obowiązujących, już zdezaktualizowanych, umów bilateralnych. Obecnie polsko-austriackie stosunki gospodarcze rozwijają się na podstawie postanowień zawartych w *Układzie Europejskim ustanawiającym stowarzyszenie między RP z jednej strony, a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi z drugiej strony* z 1. marca 1994 roku. Postanowienia Układu Europejskiego są nadrzędne w stosunku do pozostałych obowiązujących polsko-austriackich umów gospodarczych.

W 2001 roku polski eksport do Austrii wyniósł 732 mln USD, a import 983 mln USD. Obroty w wysokości 1,71 mld USD. Wg wstępnych danych w 2002 roku polski eksport do Austrii wzrósł o ok. 2% i wyniósł 746 mln USD (wg danych austriackich 930 mln euro), a import był wyższy o ok. 7%, tj. 1,05 mld USD (1,3 mld euro). Do niedawna malejące tempo wzrostu ujemnego salda w 2002 roku nabrało tendencji rosnącej.

	Wartość w mln USD	Dynamika wzrost (w %) 2001:2002
Eksport	746	2
Import	1050	7
Obroty	1.796	5
Saldo	-304	-

Źródło: Sprawozdanie Ekonomiczne za rok 2002.
WEH Amb. RP w Wiedniu, luty-marzec 2003 r.

Wyniki polsko-austriackiej wymiany handlowej (w mln USD) w latach 1997-2002 obrazuje poniższe zestawienie:

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	Dynamika w 2002:2001 (2001= 100)	Udział Austrii w h.z. Pol- ski w 2002 r.
Obroty	1.338,6	1.455,3	1.438,4	1.589,4	1.715	1.796	104,7	ok. 2%
Eksport	478,9	552,6	554,6	639,7	732	746	101,9	-
Import	859,6	902,7	883,8	949,7	983	1050	106,8	-
Saldo	-380,7	-350,1	-329,2	-310,0	-251	-304	121,1	-

źródło: Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego, Centrum Informacji Rynkowej, 2001;
Sprawozdanie Ekonomiczne za rok 2002. WEH Amb. RP w Wiedniu, luty-marzec 2003 r.

Udział Austrii w globalnych obrotach towarowych Polski ze światem w 2002 roku stanowił ok. 2%, tym samym Austria zajęła 14-te miejsce wśród partnerów handlowych Polski. W tym samym okresie natomiast nasz udział w obrotach handlowych Austrii wyniósł ok. 1,0%. Pośród reformujących się krajów Europy Środkowej i Wschodniej Polska zajmuje w eksporcie austriackim 4-te miejsce a w imporcie 5-te. W łącznej wymianie handlowej Polska jest dla gospodarki austriackiej 12-tym najważniejszym partnerem handlowym w skali świata.

Systematycznie wzrasta liczba polskich przedsiębiorstw prowadzących wymianę handlową z Austrią. W eksporcie z Polski do Austrii obserwuje się znaczną koncentrację obrotów w niewielkiej grupie przedsiębiorstw (około 70 firm wypracowuje do 80% eksportu do Austrii), natomiast import jest bardziej rozproszony – około 200 firm dokonuje 60% importu z Austrii. W wymianie handlowej bierze udział ponad 2.000 polskich eksporterów i około 6.000 importerów, przy czym po wzmocnieniu na początku lat 90-tych zainteresowaniu polskich firm wymianą z Austrią, liczba polskich importerów wykazuje obecnie tendencje spadkowe.

b) Struktura towarowa obrotów¹

Tradycyjnie już w polskim eksporcie do Austrii dominują surowce pochodzenia mineralnego (23,5%), metali i wyrobów z metali, głównie miedzi (ok. 17,7%) oraz maszyn i urządzeń elektrycznych (ok. 15%). Po stronie polskiego importu dominują maszyny i urządzenia (ok. 31,5%), a następnie wyroby z papieru i kartonu (prawie 13%) i metale nieszlachetne (12,5%).

Poniższe zestawienie zawiera 5 najważniejszych towarów w obrotach handlowych Polski z Austrią w 2002 roku.

Eksport polskich towarów do Austrii w 2002 r.				Import austriackich towarów do Polski w 2002 r.			
Nazwa sekcji towarowej wg PCN	Wartość (w mln USD) 2002 r.	Dyna- mika 2002 r. (2001 r. = 100)	Udział w eks- porcie ogółem 2002 r. (w %)	Nazwa sekcji towarowej wg PCN	Wartość (w mln USD) 2002 r.	Dyna- mika 2002 r. (2001 r. = 100)	Udział w eks- porcie ogółem 2002 r. (w %)
Produkty mineralne	176,8	103,9	23,5	Maszyny i urządzenia, sprzęt elektryczny i elektrotechniczny	333,0	96,7	31,5
Metale nieszlachetne i wyroby	132,9	94,6	17,7	Ścier drzewny, papier, tektura i wyroby	136,0	99,8	12,9
Maszyny i urządzenia, sprzęt elektryczny i elektrotechniczny	116,1	95,1	15,4	Metale nieszlachetne i wyroby	131,9	127,7	12,5
Sprzęt transportowy	41,8	98,1	5,6	Produkty przemysłu chemicznego	126,8	119,1	12,0
Przetwory spożywcze	19,1	77,3	2,5	Przetwory spożywcze	21,8	109,0	2,1

¹ Źródło: Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego, GUS Warszawa, 1999-2003.

Wskazanych 5 grup towarów (łącznie wartość ich eksportu wyniosła 486,7 mln USD) partycykowało w ok. 64% polskiego eksportu do Austrii. Odpowiedni wskaźnik w przypadku 5 grup towarów importowanych z Austrii do Polski wynosił ok. 71% (łącznie wartość 5 najważniejszych pozycji importowych wyniosła 749,8 mln USD).

5. System bankowy w Austrii

System bankowy w Austrii jest wysoko rozwinięty. Oprócz standardowych usług świadczonych firmom i osobom prywatnym, popularne jest korzystanie z usług bankowych poprzez telefon lub Internet.

Banki-korespondenci banków polskich w Austrii:

- Bank BPH – Bank Austria AG, Vienna Creditanstalt Bank AG, Vienna Raiffeisen Zentralbank AG, Erste Bank der Oesterreichen Sparkassen AG ,
- PKO Bank Polski – Bank Austria AG,
- Bank Handlowy – Centro Internationale Handelsbank AG, Bank Austria AG, Erste Bank der Oesterreichen Sparkassen AG ,
- PEKAO SA – Bank Austria AG, Erste Bank der Oesterreichen Sparkassen AG.

6. Eksport dóbr na rynek austriacki

a) kanały dystrybucji towarów

Na terenie Austrii są dostępne wszystkie znane metody dystrybucji towarów poczynwszy od tradycyjnej sprzedaży hurtowej i detalicznej, po sprzedaż wysyłkową i przez Internet, marketing bezpośredni.

Od momentu przystąpienia Austrii do Unii Europejskiej w 1995 r. rynek sprzedaży detalicznej zmienił się znacznie. Wcześniej był on obwarowany wieloma ograniczeniami mającymi na celu ochronę drobnej przedsiębiorczości. Obecnie jest to rynek nowoczesnie zorganizowany i nakierowany na potrzeby konsumenta, faworyzujący duże sieci handlowe i mega-sklepy. Prowadzenie marketingu bezpośredniego jest ograniczone przez prawo, mimo to coraz popularniejsze są takie metody jak direct mail i telemarketing. Bardzo popularna jest w Austrii sprzedaż wysyłkowa – stanowi 5% sprzedaży detalicznej; szacuje się, że ponad 50% Austriaków dokonuje przynajmniej jednego zakupu rocznie z katalogu wysyłkowego.

W przypadku sprzedaży hurtowej zaleca się skorzystanie z usług agenta lub pośrednika. W Austrii niemal dla każdego rodzaju towaru można znaleźć wykwalifikowanego pośrednika. Listą pośredników zajmujących się dystrybucją towarów na rynku austriackim dysponuje Austriacka Izba Gospodarcza. Izba została podzielona na 6 głównych działów: usługi i produkcja na małą skalę (rzemieślnicy), handel, produkcja, ubezpieczenia i sektor bankowy, transport i turystyka. Aby uzyskać informacje dzwonić do Izby, należy prosić telefonistkę o połączenie z odpowiednim działem (tel. +43 1 501 050).

Zagraniczne firmy poszukujące przedstawicieli handlowych mogą uzyskać informacje na ich temat, a także bezpłatnie zamieścić stosowne ogłoszenie w miesięczniku „HV-Magazin” za pośrednictwem Federalnego Zrzeszenia Niezależnych Przedstawicieli Handlowych, Agentów i Pośredników (*Bundesgremium der selbständigen Handelsvertreter, Kommissionäre und Vermittler*).

Od kwietnia 1996 r. Wydział Ekonomiczno-Handlowy Ambasady RP w Wiedniu prowadzi w Internecie serwis informacyjny, w którym m.in. zamieszcza nieodpłatnie oferty eksportowe polskich przedsiębiorstw. Dzięki wysiłkom pracowników WEH serwis ten cieszy się dużą popularnością w austriackich kręgach gospodarczych i może stanowić dobrą płaszczyznę do akwizycji towarów importowanych z Polski. Szczegółowe warunki publikacji podane są na stronie internetowej WEH-u.

b) warunki płatności

Płatności realizowane są w ramach liberalnych przepisów dewizowych poprzez banki lub pocztę, nie istnieją żadne ograniczenia w tym zakresie. Okresy płatności są uzgadniane indywidualnie i mogą być różne w zależności od branży. Przykładowe terminy płatności:

- w ciągu 10 dni od dnia wystawienia rachunku, przy 2% skonto,
- w ciągu 30 dni od daty wystawienia rachunku netto.

c) targi i wystawy

Na terenie Austrii odbywa się wiele imprez targowo-wystawienniczych. Do największych centrów targowych należą: Wiedeń – z dwoma centrami: Wien Congress Center i Vienna Exhibition Center, Linz, Graz i Salzburg – Reeds Messe Salzburg. Mniejsze centra targowe to np. Klagenfurt w Karyntii czy Dornbirn w Vorarlbergu.

d) ryzyko handlu z Austrią²

Austria notuje znaczący wzrost gospodarczy w ostatnim okresie. Podstawowymi elementami sprzyjającymi temu rozwojowi są: malejące bezrobocie, obniżanie podatków i niska stopa inflacji. Korzystne warunki na rynkach europejskich umożliwiły znaczący wzrost eksportu Austrii, co korzystnie wpłynęło na poziom inwestycji, szczególnie wśród firm eksportujących. Jedną z najszybciej rozwijających się i najbardziej dochodowych dziedzin gospodarki pozostaje turystyka.

Wskaźnik opóźnień płatniczych oraz upadłości przedsiębiorstw w Austrii utrzymuje się na poziomie niższym od przeciętnego w Europie, a ryzyko handlowe jest uznawane za niskie. Znaczące pogorszenie notowane było wśród wielu przedsiębiorstw po wstąpieniu Austrii do Unii Europejskiej, jednak obecnie większość przedsiębiorstw dobrze przystosowała się do zmienionych realiów rynku.

7. Źródła informacji o rynku austriackim

a) adresy przydatne dla polskiego eksportera

Botschaft der Republik Polen Wirtschafts-und Handelsabteilung Radca Handlowy: Krzysztof Jakubiszyn,	Titlgasse 15, A-1130 Wien Tel. +43 1 877 8341, 877 6342, 877 7312 Fax. +43 1 877 3597 info@handelsratpolen.at http://www.handelsratpolen.at
Austrian Business Agency Agencja Rozwoju Biznesu	Opernring 3-5, A-1010 Wien Tel. +43 1 588 58-0 Fax. +43 1 586 86 59 http://www.aba.gv.at e-mail: austrian.businnes@telecom.at

² Na podstawie opracowania Pawła Kowalewskiego, KUKE SA

Bundesministerium für Wirtschaft und Arbeit <i>Ministerstwo Gospodarki</i>	Sektion II/A/2, Stubenring 1, A-1010 Wien Tel. +43 1 711000 Fax. +43 1 71583-47 http://www.bmwa.gv.at
Bundesministerium für Land und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserschaf <i>Ministerstwo Rolnictwa, Leśnictwa, Środowiska i Gospodarki Wodnej</i>	Stubenring 1, A-1010 Wien Tel. +43 1 711 00-0 Fax. +43 1 711 00-2127 http://www.lebensministerium.at office@bmlfuw.gv.at
Wirtschaftskammer Österreich <i>Austriacka Izba Gospodarcza</i>	Wiedner Hauptstrasse 64, A – 1045 Wien Tel. +43 1 501 05 4204 Fax. +43 1 502 06 255 http://www.wko.at
Agrarmarkt Austria – AMA, <i>Instytucja udzielająca pozwoleń wwozowych na ar- tykuły pochodzenia rolniczego</i>	Dresdner Straße 70, A-1200 Wien, Tel. +43 1 33151-0 Fax. +43 1 33151-199 http://www.ama.gv.at office@ama.gv.at
Österreichisches Patentamt <i>Austriacki Urząd Patentowy</i>	Dresdnerstrasse 87, A-1200 Wien, Postfach 95 Tel. +43 1 534240 e-mail: info@patent.bmvit.gv.at http://www.patent.bmwa.gv.at
Wirtschaftskammer Österreich <i>Izba Gospodarcza Austrii</i> Fachverband Werbung und Marktkommunikation <i>Zrzeszenie firm reklamowych i komunikacji rynko- wej</i>	Wiedener Hauptstraße 63, A-1045 Wien Tel. +43 1 50105-3539 http://wko.at http://www.austriantrade.org
Fachverband der Elektro- und Elektronikindustrie Oesterreichs <i>Stowarzyszenie Przemysłu Elektrycznego i Elektro- nicznego</i>	Mariahilfer Strasse 37-39, Wien Tel. +43 1 588 39 0 Fax. + 43 1 586 69 71 http://www.feei.at
Bundesgremium der selbständigen Handelsvertreter, Kommissionäre und Vermittler <i>Federalne Stowarzyszenie Niezależnych Przedsta- wicieli Handlowych, Agentów i Pośredników</i>	Wiedner Hauptstraße 63, PF 440, A-1045 Wien Tel. +43 1 50105-3322 Fax. +43 1 50105-287
ADV Arbeitsgemeinschaft für Datenverarbeitung <i>Stowarzyszenie Twórców Oprogramowania</i>	Tratternhof 2, A-1010 Wien Tel. +43 1 533 09 13 Fax. +43 1 533 09 13 – 77 http://www.adv.at
Oesterreichische Computer Gesellschaft <i>Stowarzyszenie Producentów Komputerów</i>	Wollzeile 1-3, A-1010 Wien Tel. +43 512 02 35 Fax. +43 1 512 02 35-9 e-mail: ocg@ocg.at http://www.ocg.at
OEGUT – Oesterreichische Gessellschaft für Umwelt und Technik <i>Stowarzyszenie Ochrony Środowiska i Technologii</i>	Turkenstrasse 9/21, A-1090 Wien Tel. +43 1 315 63 93 – 0 Fax. +43 1 315 63 93-22 http://www.oegut.at
Dr.Fessel GfK Institut für Marktforschung <i>badania rynku</i>	Hainburger Strasse 33, A-1030 Wien Tel. +43 1 71710-0 Fax. +43 1 71710-194 e-mail: fessel@gfk.at http://www.gfk.at

GMB Gessellschaft für Marketingberatung <i>badania rynku</i>	Mariahilferstrasse 123/3, A-1060 Wien Tel. +43 1 59999 386 Fax. +43 1 59999 700 http://www.gmb.at e-mail: info@gmb.at
Integral Markt – und Meinungsforschung GmbH <i>badania rynku</i>	Mohsgasse 2,, A-1030 Wien Tel. +43 1 799 19 940 Fax. 43 1 799 19 94-18 E-mail: office@integral.co.at http://integral.co.at
Institut für Markt- und Meinungsforschung GmbH <i>badania rynku</i>	Kaiserstrasse 55, A-1070 Wien Tel. +43 1 526 55 840 Fax. +43 1 526 55 84-42 e-mail: austria@research-int.com http://research-int.com
Bank Austria Creditanstalt AG <i>bank</i>	Schottengasse 6, A-1010 Wien Tel. +43 1 531 31-0 Fax. +43 1 531 31-4699 http://www.ba-ca.com
Erste Bank der Oestreichischen Sparkassen AG <i>bank</i>	Graben 21, A-1010 Wien Tel. +43 1 531 00-0711 Fax. +43 1 531 00-2272 http://www.erstebank.at
Raiffeisen Zentralbank Oesterreich AG <i>bank</i>	Am Stadtpark 9, A-1039 Wien Tel. +43 1 717 07-0 Fax. +43 1 717 07-1648 http://www.rzb.at http://www.raiffeisen.at
NIELSEN A.C. GmbH <i>Instytucja dysponująca danymi rynkowymi</i>	Moeringgasse 20-22, A-1150 Wien Tel. +43 1 98110-0, Fax. +43 1 98110-77

b) wywiadownie gospodarcze

Alpenländischer Kreditorenverband	Schleifmühlgasse 2, 1040 Wien Tel. +43 1 5861771-0 Fax. +43 1 5870821
Creditreform Kubicki & Zeman KG	Bräuhausgasse 7-9, 1050 Wien Tel. +43 1 54607-0 Fax. +43 1 54607-4
Dun & Bradstreet - Information Services	Opernring 3 – 5, 1010 Wien Tel. +43 1 58861-0 Fax. +43 1 5863359

c) strony internetowe

Statistik Österreich <i>Austriacki Urząd Statystyczny</i>	http://www.statistik.at
Der Standard <i>Gazeta codzienna</i>	http://derstandard.at
Wirtschaftsblatt <i>Dziennik gospodarczy</i>	http://www.wirtschaftsblatt.at
Gewinni <i>Tygodnik gospodarczy</i>	http://www.gewinn.co.at

Industriellenverningug Stowarzyszenie Przemysłu Austriackiego – informacje gospodarcze – targi, przetargi	http://www.voei.at
Arsenal Bundesforschungs- und Prüfungszentrum Związkowe Centrum Atestacyjno-Badawcze	http://www.arsenal.ac.at/
Wiener Messen & Congress Ges.m.b.H. Targi Wiedeńskie	http://www.messe.at
Austria Center Vienna Centrum Kongresowe i Wystawiennicze	http://www.acv.at/
Kärntner Messen Targi w Klagenfurcie w Karyntii	http://www.ktn-messen.co.at

8. Wskazówki dla podróżujących i porady praktyczne

a) wskazówki dla podróżujących

W Austrii od 1. Stycznia 2002 r. obowiązującym środkiem płatniczym jest euro. W obiegu znajdują się banknoty o nominale 5, 10, 20, 50, 100, 200 i 500 euro oraz monety o nominale 1 i 2 euro oraz 1, 2, 5, 10, 20 50 centów.

Wymiana walut, zamiana na gotówkę czeków podróżnych jest bezproblemowa. Rozpowszechnione są euroczeki i karty kredytowe (Visa, MasterCard, American Express i inne). W celu pobrania gotówki można posłużyć się dosyć rozległą siecią bankomatów umożliwiających korzystanie z kart oznaczonych symbolem EC. Kartami tymi można się też posługiwać w niektórych sklepach (oznaczonych symbolem B-Kassa).

Święta:

Nowy Rok <i>Neujahr</i>	1 stycznia
Trzech Króli <i>Heiligen Drei Könige</i>	6 stycznia
Poniedziałek Wielkanocny <i>Ostermontag</i>	<i>zmiennie</i>
Święto Państwowe <i>Staatsfeiertag</i>	1 maja
Święto Wniebowstąpienia <i>Christi Himmelfahrt</i>	<i>zmiennie</i>
Zielone Świątki <i>Pfingstsonntag</i>	<i>zmiennie</i>
Zielone Świątki <i>Pfingstmontag</i>	<i>zmiennie</i>
Boże Ciało <i>Fronleichnam</i>	<i>zmiennie</i>
Wniebowzięcie NMP <i>Maria Himmelfahrt</i>	15 sierpnia
Święto Narodowe <i>Nationalfeiertag</i>	26 października
Wszystkich Świętych <i>Allerheiligen</i>	1 listopada
Święto Zwiastowania <i>Maria Empfängnis</i>	8 grudnia
Boże Narodzenie <i>Weihnachten</i>	25 grudnia
Dzień Świętego Stefana <i>Stephanstag</i>	26 grudnia

Czas pracy:	37,5 do 40 godz. tygodniowo
Godziny urzędowania:	
Banki:	8.00 - 12.30 lub 13.30 lub 15.00, w czwartki do 17.00
Handel:	8.00 - 18.00, w soboty zasadniczo 8.00 - 17.00
Biura:	8.00 - 17.00, w piątki 8.00 - 12.00
Instytucje publiczne:	8.00 - 12.00

b) porady praktyczne

- Zdecydowanym ułatwieniem w stosunkach z austriackimi partnerami będzie punktualność, słowność i dotrzymywanie umówionych terminów (począwszy od pierwszego spotkania);
- Przyjęte jest stosowanie tytułu naukowego lub wskazywanie funkcji danej osoby, zarówno w korespondencji jak i w rozmowach; przed rozmowami dobrze jest upewnić się, jakie tytuły posiadają i jakie stosują (do jakich są najbardziej przywiązani) przyszli rozmówcy;
- Drobne prezenty przyjęte są w stosunkach z partnerami gospodarczymi; próba wręczenia takiego upominku w urzędzie w trakcie załatwiania sprawy może mieć niemiłe konsekwencje. Jeżeli jednak po załatwieniu sprawy wręczymy urzędniczce kwiaty, nie będzie to traktowane jako próba przekupstwa;
- Należy pamiętać, że przeciętni Austriacy nie mają zbyt często kontaktów z Polską, natomiast obraz naszego kraju wyrobili sobie wyłącznie w oparciu o mało przychylnie doniesienia mediów. Przekonanie własnym działaniem naszych austriackich partnerów że stereotypy bywają krzywdzące, ułatwi w większości przypadków nawiązanie przyjacielskich kontaktów;
- Próby załatwiania sprawy w urzędzie w piątek po godz. 12.00 lub próba umówienia się w tym terminie z kontrahentem austriackim skazane są na niepowodzenie. Większość Austriaków rozpoczyna bowiem o tej porze weekend;
- Nie należy podejmować dyskusji z urzędnikami, którzy stwierdzają, że coś należy zrobić lub czegoś nie da się wykonać. Należy pamiętać (szczególnie w dyskusjach z celnikami lub policjantami), że są oni w stałym kontakcie ze swoją centralą, gdzie prowadzone są 24-godzinne dyżury prawników, którzy na bieżąco udzielają funkcjonariuszom opinii prawnych w konkretnych przypadkach, wyjaśniają ich wątpliwości interpretacyjne oraz wskazują – w razie potrzeb – możliwości działania. Z reguły więc przedstawiana przez funkcjonariusza decyzja ostateczna, szczególnie w bardziej skomplikowanych sprawach, skonsultowana została uprzednio z prawnikiem;
- Nie należy podejmować prób natarczywego przekonywania rozmówców (znów: szczególnie funkcjonariuszy) do swych racji z odwołaniem do wspólnych tradycji historycznych. Niektórzy urzędnicy nie mogą już słuchać nazwiska „Sobieski”.

Euro Info Centre (EIC) to partner dla małych i średnich przedsiębiorstw poszukujących praktycznej informacji o Unii Europejskiej.

Sieć EIC oferuje:

- informacje o prawie europejskim, normach technicznych oraz zmianach w prawie polskim wynikających z przystosowania do przepisów UE,
- dane o gospodarkach krajów Unii Europejskiej,
- porady dotyczące sposobów rozwinięcia działalności eksportowej,
- kontakty do firm z UE zainteresowanych współpracą,
- informacje o programach europejskich dostępnych dla przedsiębiorstw.

W Polsce Euro Info Centre stawia sobie za cel przygotowanie małych i średnich firm do integracji z Unią Europejską i ułatwianie ich wejścia na Jednolity Rynek UE.

Sieć Euro Info Centre, akredytowana przez Komisję Europejską, jest głównym instrumentem promocji polityki unijnej względem sektora małych i średnich przedsiębiorstw.

www.euroinfo.org.pl

European Commission